

CHRONOLÓGIA histórie a kultúry Rusínov

- Asi 3. st. pred n.l. Sarmati, hovoriaci iránskym nárečím, ovládli juhorské územie, je možné, že hlavným mestom Sarmatov bolo mesto Metropolis, /podľa grckého pomenovania/, Metropolis stál na mieste dnešného Kyjeva /Lit. 6, str. 10, J.K./
- 94 rok pred .n.l. Prvá písomná zmienka (u Strabona) o Rusi hovorí, že oddávna bola na území medzi Dneprom a Azovským morom. Rus sa spomína u gréckych a latinských pisateľov kroník pod menom sarmatského národa Roskolanov alebo Rosso-Alanov. Zmienka o Rosso-Alanoch alebo Roskolanoch sa vedie až do 6. storočia n.l. Rus pomaly si pokorila slovanské pleмена i vytvorila silný štát, strediskom ktorého sa stal Kijev. /Lit. 32, str. 46, J.K./
1. – 4. storočie Tacitus, ktorý popisoval Germánov, upozorňoval na etnické rozdiely medzi Venedmi a Germánmi, ktorí žili v 1. – 4. st. na Baltskom pobreží. Píše, že spôsobom života majú Venedi bližšie ku Germánom ako ku kočovým Sarmatom. Podľa Tacita Venedi obývali dosť rozsiahle územie v Karpátach a okolí a na severovýchode siahali až po Rížsky záliv. Na juhu a juhovýchode hraničili so Sarmatmi. Z toho styku sa u Sarmatov objavili mena Ant a Chorvát /Lit. 1, str. 700, J.K./
Bieli Chorvati, t.j. pôvodne sarmatsky, resp. alanský kmeň, ktorý sa len postupne slavovizoval. /Lit. 27, str. 21, J.K./
Pravlasť Slovanov sa rozprestierala na sever od Karpát medzi riekami Vislou, Bugom a Dneprom. Odtiaľ sa rozptýlili na všetky strany. Západní Slovania prešli cez Karpatské priesmyky, Moravskú bránu, časť z nich sa mohla po prekonaní karpatských priesmykov dostať do Panónie a stredú dunajskej kotliny a prísť na Slovensko z juhu. Bol to proces trvajúci 1 až 2 storočia. Mená slovanských kmeňov, ktoré sa usídlili na severe strednej Európy a na balkánskom polostrove /Lužickí Srbi – Srbi, Bieli Chorváti – Chorváti/, umožňujú predpokladať, že pôvodne etnický homogénne celky sa pri sťahovaní roztrhli a usídlili sa v rôznych oblastiach /Lit. 12, str. 15, J.K./
4. - 5. storočie Na východnom Slovensku sa predpokladajú prvé vlny slovanského obyvateľstva. Južné a západné Slovensko Slovania osídlili neskôr /Lit. 12, str. 17, J.K./
6. storočie Gótsky historik Iordanes v tomto období píše, že venedské kmene sú veľmi početné a majú rôzne názvy najznámejšie sú názvy ako Sklabeni a Anti /Lit. 1, str. 700, J.K./
6. storočie Slovania sa zo severnej strany Karpát presídľovali na Balkán. V tom čase severne od Karpatských hôr sídlili Bieli Chorváti, západne od nich boli Moravia /Lit.2, str. 222, J.K./ Bieli Chorvati ovládli značnú časť východnej a strednej Európy od Dnestra po Sliezske a východné Čechy /Lit. 27, str. 21, J.K. /
- 6.-7. storočie Karpatská Rus riedko osídlená slovanskými kmeňmi známymi ako Bieli Chorváti
- 626 Byzantský cisár pozval časť Bielych Chorvátov, ktorí sa neskôr usídlili v Ilýrii. Silný kmeňový zväz Bielych Chorvátov na severe Karpát sa tak oslabil. Tí Bieli Chorváti, ktorí zostali na území severne od Karpát, nadobudli tiež slovanský charakter a tvorili základ dnešných Rusínov /Lit. 27, str. 21, J.K./
6. - 7. storočie Časť Chorvátov sa presídlila do Panónie - súčasného Chorvátska, časť ostala na Morave a časť, sa nesťahovala nikam a ostala v Karpátach. /Lit. 2, str. 222, J.K./ Chorváti boli tvorcami a nositeľmi svadobnej rusínskej piesne „ladkanky“, ktorú Vladimír Hošovský objavil u Rusínov v Karpátach, na Morave a u južných Slovanov – Chorvátov okolo rieky Dravy a rieky Savy. Hošovský urobil záver, že typ svadobnej rusínskej piesne „ladkanky“ patril iba jednému z toho Bielochorvatského kmeňa. Pravlasť toho

Bielochorvatského kmeňa bola časť východných Karpat, kde sa našlo „ohnisko“ svadobnej „ladkanky“ /Lit. 22, str.76, J.K./

6. – 7 . storočie Využitím lingvistických a archeologických prameňov moderná veda dospela k záveru, že v prešovskom regióne a na Podkarpatskej Rusi žili Slovania, ale nie je jednotný názor na to, kto boli títo raní Slovania a čo sa s nimi potom stalo /Lit. 11, str. 131, J.K./ Východoslovanský ruský kmeň Bielych Chorvátov bol prvým slovanským obyvateľom Karpát a bol predkom Rusínov. /Lit. 11, str. 132, J.K./
7. storočie Bieli Chorváti vystaňovali sa z Karpát smerom k Jadranskému moru, usadiac sa na miestach, neskôr nazvaných Chorvátskom /Lit. 11, str.132, J.K./
- 839 Bizantský cisár Teofilos poslal k franskému cisárovi Ľudovitovi Pobožnému „nejakých ľudí“ s prosbou, aby im dovolil odísť do svojej domoviny cez franské územie, lebo cesta, ktorou sa dostali do Bizancie je nebezpečná. Títo ľudia tvrdia, že ich národ sa vola Ros a ich kráľ – „chakan“. Ros je prítokom Dnepra a Veľký knieža Kijevský ešte v 11. storočí sa nazýval „kagan“. Pojem slova Rus bolo univerzálnym a platilo na veľkom Alaunskom území, niečo ako „pra-“. Po prijatí kresťanstva v 10. st. slovo Rus sa týka východného, pravoslávneho, ortodoxného obradu, čo platí až dodnes. /Lit. 32, str. 47, J.K./
- pred 895 Rusíni mali svoj štát s názvom Ruská Krajina s vlastnými, nezávislými panovníkmi, najznámejším bol knieža Laborec. Podľa tradičnej rusínskej interpretácie z 19. storočia, ktorú zverejnil Joanik Bazilovič, Ivan Orlaj a Michal Lučkaj /Lit.11, str. 131,132, J.K./
9. storočie Bol založený štát Kyjevská Rus v ktorom sa zjednotili východné slovanské kmene, ktoré boli osídlené na nížinách riek Don, Dneper. Karpaty v tom čase boli súčasťou Veľkomoravskej ríše, neboli súčasťou Kyjevskej Rusi /Lit. 2, str. 240, J.K./
9. storočie Zo severu na juh sa sťahovali Normáni (Varjagovia), na západoslovanské zeme, kde bola založená Veľkomoravská ríša ani do Karpát, kde žili predkovia Rusínov, Normáni nikdy neprenikli, ale v zemiach východných Slovanov, kde bola Kyjevská Rus, sa Normani objavovali, lupili a zabíjali /Lit. 2, str. 246, J.K./ Ku Kyjevskej Rusi v tej dobe nepatrili Bieli Chorváti, ktorí žili v Karpatách a severne od Karpát, ani Tiverci, ktorí osídľovali východné územie od Karpát, ani Dulebovia, ktorí žili severne od Tivercov /Lit. 2, str. 247, J.K./
- 862.863 Predpokladá sa, že solúnski bratia Cyril a Metod cestou na Veľkú Moravu priniesli kresťanstvo Rusínom osídleným na juh od Karpát
- 898 - 903 Maďarské kmene prekročili Karpaty a porazili slovanské knieža Laborca pri Užhorode (Hungvar)
- 899 Vznik Przemyslského eparchiátu založeného pravdepodobne žiakmi Cyrila a Metoda, ktorí priniesli kresťanstvo do lemkovského regiónu
- 992 Haličské kniežatstvo rozšírilo svoj vplyv na východnú časť lemkovského regiónu. Haličská zem zaujímala severovýchodné svahy Karpát. Na severe susedila s Volyňou na severozápade s Poľskom a na juhozápade ju oddeľovali od Maďarska (Uhorské hory) Karpaty. Časť Karpát z mestami Brašov a Bardejov ostali v Haličskej zemi. Na juhovýchode pripadli Haličskému kniežatstvu zeme od južného Bugu až ku Dunaju (na území dnešného Moldavska a severnej Bukoviny). Volyňská zem, ktorá sa nazývala podľa starobylého mesta Volyň na rieke Gučve, zaoberala rozsiahle územie v povodí Západného Bugu a horného toku Prypjati s prítokami /Lit. 2, str. 460, J.K./

- 11- 12. storočie Z iniciatívy, prípadne so súhlasom uhorských kráľov sa presťahovalo do Uhorska dobrovoľne či násilne niekoľko skupín mužov alebo rodín ruského pôvodu. Rozmiestnili ich zväčša v severovýchodnej časti Uhorska, ojedinele aj v strede Uhorska. Prísťahovalci založili vlastné osady, hlavnou povinnosťou bolo stráženie, ochrana ciest. /Lit. 29, str. 19, J.K./
11. storočie Názov Rusín, Ruthenus, Ruthenia užívali pre svoj názov pisatelia haličských a volýňských listín a niektoré západoeurópske pramene na označenie obyvateľstva v Karpatoch a Haliči, názov Rusín (Ruthenus) sa udržal v Haliči až do novej doby. Na Ukrajine zo svojich starých názvov uznávali a uznávajú pomenovanie Rus, russkij /Lit. 6, str. 280, J.K./
11. storočie Najstaršie zmienky v archívnych dokumentoch o Rusínoch prešovského regiónu. Sú zmienky o viacerých obciach odvodených od názvu Rus: Veľký Ruskov, Malý Ruskov, Ruskov, Ruská, i keď sa tieto nenachádzajú v horských oblastiach, ale v nížinách, v blízkosti miest Košice a Trebišov /Lit. 11, str. 131, J.K./
11. storočie Uhorsko do svojho kráľovstva pojalo Podkarpatskú Rus /Lit. 2, str. 460, J.K./
- pribli. 1030 - 1060 Uhorské kráľovstvo stanovilo moc nad Rusínmi obývanou oblasťou južne od Karpát
- od 1037 Okrem metropolity pravoslávnej cirkvi v Kyjeve boli zriadené biskupstvá v Perejaslavi, Černigove, Turove, Belogorode a **Vladimíru Volýňskom**. Cirkev v Rusi spočiatku bola spravovaná výlučne Grékmi v závislosti na carihradskom gréckom patriarchovi /Lit. 6, str. 53, J.K./
- 1089 – 1091 Ladislav I., uhorský kráľ, obsadil Chorvátsko, neskôr podnikol výpravu do Haliče /Lit. 12, str. 28, J.K./
- Zač. 12. st. Princezná Predslava, dcéra haličského kniežata Svätopolka sa stala manželkou uhorského kráľa Kolomana. S ňou prišiel z Haliče do Uhorska určitý počet Rusínov. /Lit. 32, str. 48, J.K./
12. – 14. storočie Expanziu do ruského haličko-volýňského prostredia začali Poliaci a Maďari, ohrozujúci politickú nezávislosť juhozápadnej (haličskej) Rusi /Lit. 6, str. 82, J.K./
12. storočie Termín „U-krajina“ sa začal používať k označeniu územia stredného Podnepria /Lit. 3, str. 804, J.K./
12. storočie Staré kmene východných Slovanov a ich názvy zanikali: Poľani, Severani, Kriviči, Radimiči, Bieli Chorvati, Dulebovia a iné. Všetko východné slovanske obyvateľstvo prijalo meno Rusov, Podkarpatská Rus, ale kmeňové vedomie sa nestratilo. Vznikla nová organizácia spoločnosti, štátna, mestská. Vznikali nové pomenovania sídiel a území odvodené od názvov miest a najväčších hospodárskych a vojenských centier. Namiesto Poľanov boli Kyjevľani, namiesto Severanov boli Černigovci, namiesto Dulebov a Bužanov boli Volyňania, namiesto Slovienov boli Novgorodania, **namiesto Bielych Chorvátov boli Haličania**. Všade názov obyvateľstva a územia bol odvodený od názvu hlavného centra /Lit. 6, str. 48, J.K./
- 12 – 15 st. Podkarpatská Rus, ležala na južnom svahu Karpát, bola posilňovaná prívodom haličko-ruského obyvateľstva najmä v časoch tatárskych nájazdov, ale politický a hospodársky vývoj sa orientoval v smere k slovenskému

a maďarskému okoliu. Náboženský život sa sústreďoval v dvoch kláštoroch: sv. Mikulaša v Mukačeve a sv. Michala v Hrušove v Marmaroši. Ľudová tradícia považuje za osídľovateľa Karpát knieža Teodora Korjatoviča, synovca litovsko-ruského kniežata Olgerda, ktorý bol vyhnaný z Podolia Vitoldom v roku 1394 a dostal do svojej správy mukačevskú a berežskú oblasť. Vývoj podkarpatských pomerov bol iný ako v haličskej Rusi /Lit. 6, str. 94, J.K./

12. st. – 1918 Prešovský región bol súčasťou politickej a sociálnoekonomickej štruktúry uhorského kráľovstva /Lit. 11, str. 133, J.K./
- 1100 Haličská zem, ktorej strediskom bol Peremyšľ, sa osamostatnila od Kyjevskej Rusi ako samostatné kniežatstvo pod vládou pravnuka Jaroslava Mudrého. Silné bojarstvo, ktoré tu vzniklo, vyhľadávalo pri svojich sporoch s kniežatami pomoc uhorských a poľských feudálov a dlho bránilo politickej konsolidácii zeme. V Haliči sa vo veľkom množstve ťažila soľ, ktorá bola predmetom vývozu. Vysokú úroveň dosiahlo spracovanie železa, zlatnícke a hrnčiarske remeslo a výroba šindľov. V tejto oblasti bolo cez 80 miest. Územie malo veľký význam v európskom obchode kvôli množstvu vodných a suchozemských ciest. /Lit. 2, str. 460, J.K./
- 1125 Hranica Kyjevskej Rusi sa posunula na západ, siahala až po Užhorod, asi 100 kilometrov východne od Užhorodu. Súčasťou boli mesta Peremyšľ, Volyň, Berest, Červeň, Vladimír a Halič. Užhorod bol v Maďarskom kráľovstve a Ľublín v Poľskom kráľovstve /Lit. 2, str. 250, J.K./ Vo Volyni bolo založené pravoslávne biskupstvo ktoré patrilo pod Kyjevskú Rus /Lit. 2, str. 252, J.K./
- 1141 – 1153 Vladimírko Volodarevič spojil pod svojou mocou všetko haličské územie. Približne v tej istej dobe vymanila sa z pod nadvlády Kyjeva i Volyň /Lit. 2, str. 460, J.K./
- okolo 1150 Kyjevská Rus sa rozpadla na celý rad kniežactiev /Lit. 2, str. 262, J.K./
- 1169 Kyjev stratil úplne svoj bývalý význam a namiesto Kyjevskej Rusi sa vytvorili tri iné politické strediská. 1. na západe vznikla nová metropola v Haliči /na území dnešnej východnej Haliče/, 2. na severovýchode vo veľkoruskej oblasti Vladimiro – Suzdaľskej a neskôr v Moskve, 3. na severozápade vo východných častiach litovského veľkokniežatstva a v Novgorode. Práve tento odchylný politický vývoj od 12.- 13. storočia a s tým súvisiace rozdielne kultúrne vplyvy, napr. na severe vplyv Fínov, na západe vplyv Litovcov a Poliakov, na juhu vplyv Turkov a Tatárov a zbytky iných orientálnych nomádskych národov v čiernomorskej stepi prispeli ku definitívnemu rozdeleniu východných Slovanov na národ Veľkoruský, ukrajinský, bieloruský a haličský – rusínsky. Vzájomné odcudzovanie postupovalo veľmi pozvoľna /Lit. 6, str. 31, J.K./
- 1186 – 1190 Belo III., uhorský kráľ, podnikol viaceré výpravy do Haliče a dočasne ju pripojil k Uhorsku. Mladšieho syna Ondreja menoval vojvodom Haliče. /Lit. 12, str. 30, J.K./
- kon. 12. storočia - Pod tlakom ázijských národov sa Kyjevská Rus rozdelila na tri samostatné celky z vlastnými centrami: a) na severovýchode v Suzdalsku na základe kniežacej samovlády, absolutizmu, suzdaľský knieža sa neopieral ani o bojarov ani o ľudové zhromaždenie, ale o miestnu triedu obchodníkov a vlastnú vojenskú silu. b) na juhozápade v Haliči na Dnestru a Volyni vznikla Haličsko-Volynská feudálna sústava na čele s kniežatom, sústava kniežatstva sa opierala o bojarov, c) na severozápade v Novgorode s politickým systémom republikánskym /Lit. 6, str. 67, J.K./

13. storočie Užhorod a Karpatská Rus boli súčasťou Uhorského kráľovstva. Mesto Halič bolo súčasťou Poľského štátu /Lit. 2, str. 440, J.K./
13. st. Ľvov, ktorý založil knieža Daniel sa stával kolóniou západu a oázou východu, javilo sa to v nových vznikajúcich stavebných pamiatkach s motívmi byzantskými, ktoré sa striedali so známami románskeho a gotického slohu. Haličské mestá sa budovali podľa západného urbanizmu, mesta užívali tzv. magdeburské právo, ktoré sa udržalo neskôr i na Ukrajine až do 19. storočia. Haličské kniežatá začali používať latinské písmo a reč vo svojej konverzácii so západom, vznikali rady dominikánov – kláštor v Haliči od roku 1238, františkánov od roku 1230, pravoslávna cirkev sa kontaktovala s kolóniami katolíckej cirkvi, dochádzalo ku zmene kultúrnej a jazykovej orientácie /Lit. 6, str. 90, J.K./
- 1204 V Uhorsku bolo veľmi mnoho gréckych monastierov /Lit. 31, str. 39, J.K./
- 1205 – 1264 Knieža Roman a jeho syn Daniel spojili takmer celý ruský juhozápad v jeden celok a urobili Haličsko – Volyňské kniežatstvo významným štátom. V záujme zaistenia obrany proti Tatárom sa snažili zbližiť s Poľskom a Uhorskom /Lit. 6, str. 87, J.K./
- 1205 - 1235 Uhorský kráľ Ondrej II sa stal protektorom Romanových synov: Daniela a Vasiľka a prijal titul „kráľa haličského a lodomerského“ nakoniec obsadil Halič a dal korunovať svojho syna Kolomana za kráľa haličskej oblasti. Od toho času trvala uhorská vláda v Haliči s časovými prerušeniami v roku 1219, 1222-27 a 1230, až do roku 1234 /Lit. 6, str. 89, J.K./
- 29.5.1205 Bol korunovaný za uhorského kráľa Ondrej II. (1205-1235) Viedol expanzívnu zahraničnú politiku, podnikol 17 výprav do Haliče a získal titul kráľa Haliče (Lodomerie) /Lit. 12, str. 31, J.K./
- 28.9. 1213 Bola zavraždená kráľovná Gertrúda. Po správe o vražde kráľ nepokračoval vo výprave do Haliče, ale vrátil sa späť, aby potrestal sprisahancov /Lit. 12, str. 31, J.K./
- 1238 Haličské kniežatstvo bolo pripojené k územiu juhozápadného Ruska /Lit. 2, str. 460, J.K./
- 1240 Počas tatárskeho nájazdu sa haličsko-volyňské kniežatstvo dostalo pod tatársku nadvládu /Lit. 6, str. 89, J.K./
- 1241 Mongolský chán Batu sa obrátil so svojím vojskom smerom na západ cez Volyňsko a Haličsko. Tento tatársky výboj mal v živote východných Slovanov osudné následky. Spôsobil úplnú skazu doterajšieho politického a kultúrneho úsilia juhorských kniežat a veľké sťahovanie juhorského obyvateľstva na západ do karpatských oblastí a vznik západných ruských kniežatstiev /Lit. 6, str. 84, J.K./ Tatárske vpády dokončili rozdrobenie ruských kniežatstiev. Nové západoruské kniežatstva - haličské a volyňské sa rozprestierali v poriečí horného Dnestra, Sanu, horného Bugu, Pripjati a Strija. Boli to územia bývalých kmeňov Dulebov, Lučanov, Bužanov z hlavnými strediskami vo Vladimíre Volyňskom (bol aj Vladimír pri Novgorode), Lucku a Haliči. Tieto kniežatstva sa dostali pod nadvládu Uhrov, Poliakov a Litovcov, kde začali písať svoju vlastnú históriu a kultúru. Vzďaľovali sa od politického a kultúrneho vývoja severovýchodnej Rusi, čo neskôr viedlo ku vzniku samostatných slovanských národov a kultúr /Lit. 6, str. 86, 87, J.K./
- 1246 Belo IV., uhorský kráľ, uzavrel mier s vládcom Haliče Danilom /Lit. 12, str. 33, J.K./

- 1253 Knieža Daniel po boku uhorského kráľa Belu IV. sa zúčastnil vojenského ťaženia proti českému kráľovi Přemyslu Otakarovi II., spustošil Opavu a okolie. Naviazal styky s českým kráľovstvom až keď Otakar II. pojal za manželku haličskú kňažnu /Lit. 6, str. 88, J.K./
- 1253 Knieža Daniel naväzoval styky s pápežskou kúriou, dojednával krížové ťaženie proti Tatárom, prejavil ochotu prijať cirkevnú úniu a uznať prvenstvo pápeža vo veciach cirkevných, v súvislosti s tým sa dal korunovať za kráľa a prijal od pápeža Innocenta IV kráľovský titul i kráľovskú korunu. Vojenskej pomoci sa však nedočkal ani od pápeža ani od Uhorska /Lit. 6, str. 88, J.K./
13. – 14. storočie Zakladanie nových dedín z iniciatívy kráľov na severnom Slovensku. Šoltýsi privádzali obyvateľstvo aj z Haliča, ich pôvod zachovali názvy dedín typu Rusinec a pravoslávne náboženstvo /Lit. 29, str. 20, J.K./
- 1303 Bola založená haličská pravoslávna metropola /Lit. 6, str. 91, J.K./
14. storočie Valašská kolonizácia založená na valašskom práve. Na územie Slovenska ho prinieslo obyvateľstvo rumunsko-rusínskeho etnického pôvodu /Lit. 7, str. 82, J.K./
14. storočie Zo staroruskej národnosti, ktorá vznikla v období Kyjevskej Rusi, sa začali vytvárať ruský, ukrajinský, bieloruský a haličský – rusínsky národ, vznikali fonetické, tvaroslovné zvláštnosti ruského, ukrajinského, bieloruského a rusínskeho jazyka /Lit. 3, str. 804, J.K./
14. storočie Halič, z časti Volyň a Karpatská Rus patrili do Poľského kráľovstva a do Uhorského kráľovstva. /Lit. 3, str. 804, J.K./ Roztrieštenosť Rusínov v dvoch štátnych zriadeniach nevytvorila vhodné podmienky pre vznik štátnosti a formovanie samostatného rusínskeho národa, Rusíni ostali naďalej v zajatí staroruskej národnosti. Rusíni sa neidentifikovali ani sa nespojili s novovznikajúcimi Rusmi, Ukrajincami ani s Bielorusmi, mali svoje haličské – rusínske cítěnie. U Rusínov vznikali iba fonetické a tvaroslovné zvláštnosti rusínskeho jazyka na základe staroruskej písomnosti.
14. storočie Objavuje sa termín „Malá Rus“ /Malorusko/, tento názov sa zo začiatku používal pre označenie Haličskej Rusi /Lit. 3, str. 804, J.K./
14. storočie Mesta v Haliči, Volýni a Podkarpatskej Rusi, ktoré hospodársky zosilneli dostali od poľských a uhorských kráľov právo na samosprávu tzv. „magdeburské právo“, využívali ho predovšetkým poľskí, maďarskí a nemeckí mešťania /Lit. 3, str. 804, J.K./
14. storočie Existencia prvých známych pravoslávnych farností v prešovskom regióne, pôvodne patrili pod právomoc pravoslávneho biskupa v Peremyšli v haličskom kniežatstve /Lit. 11, str. 132, J.K./
14. storočie Prvá vierohodná zmienka o Rusínoch (Rutheni) v prešovskom regióne je ako o pohraničných strážcoch v uhorských službách, ktorí prišli z Haliče a ďalších oblastí Kyjevskej Rusi počas častých uhorských nápadov na sever za Karpaty /Lit. 11, str. 133, J.K./
14. – 16. storočie Kolonizačná vlna prešovského regiónu Rusínmi zo severu, ktorí utekali pred rozširujúcim sa feudálnym systémom v Haliči, ktorá sa dostala od druhej polovice 14. storočia pod poľskú vládu. /Lit. 11, str. 133, J.K./
14. – 16. storočie Rusínske obyvateľstvo prinieslo so sebou piesne jarnej kalendárnej

obradovosti. Niektoré rusínske jarné piesne sú spoločné u Rusínov a Slovákov. Najznámejšími u Rusínov sú piesne: „Kač dolov, kač“, „Do haju lišečky, do haju“. Spoločné piesne so Slovákami sú jarné piesne: „Hoja džuńda, hoja“, „Jať pusjte nas, pusjte“. U Ukrajincov, na ukrajinskom území Dnepra a Dnestra, sa ani jedna z týchto piesní nenachádzajú. Ukrajinci tieto piesne nikdy nepoznali. /Lit. 20, J.K./

1325 – 1340 Posledné haličské knieža Juraj II. vydával listiny už nielen zo svojim menom, ale i z menom svojich bojarov. Nakoniec sa Halič stala predmetom sporu medzi Uhorskom, Poľskom a Litvou /Lit. 6, str. 88, J.K./

1337 Prvý doklad o rusínskych valachoch sa vzťahuje ku Koromli v Užskej župe /Lit. 29, str. 22, J.K./

1340 V Haliči Rusíni bojovali proti poľskej nadvláde. Budúci Ukrajinci v tom istom čase bojovali proti Litovskej nadvláde /Lit. 3, str. 807, J.K./

pribl. 1340 Halič a východný lemkovský región sa stávali súčasťou Poľského kráľovstva

1340 – 49 Haličská Rus sa stala súčasťou Poľska a volyňská Rus sa stala súčasťou litovského kniežatstva, ktoré sa v 14. st. rozšírilo do poriečia západnej Dviny, Nemenu a stredného Dnepra. Ukrajinski historici v čele s M. Hruševským vidia v Haličsko-volyňskej Rusi len pokračovanie kyjevského štátu, vidia v tom prejav ukrajinského ducha a ukrajinského národného vedomia. Tento názor nemožno prijať a kniežatstvo haličsko-volyňske nemožno považovať za nejaký ukrajinský štát, lebo ukrajinstvo je dielom neskoršej doby. Vývoj treba považovať len za súčasť ostatného východoslovanského vývoja. Niet sporu o tom, že pod vplyvom západných susedov sa kultúra a myslenie začalo odlišovať od života ostatných východných Slovanov. Trhali sa nielen politické, ale i cirkevné zväzky s ruským severom. Život sa približoval strednej a západnej Európe /Lit. 6, str. 89, J.K./

1347 Šľachtic Roland v Lomnom usadil Rusínov /Lit. 15, str. 695, J.K./

1355 V Šariši na Makovickom panstve boli doložené tri rusínske pravoslávne obce: Bielaveža, Nižný Orlík, Nižný Tvarožec /Lit. 31, str. 39, J.K./

1357 Podľa protestného vyhlásenia Mikuláša zo Seči z rodu Akošovcov, na jeho stročinskom panstve sa v tom čase okrem obcí Stročín, Svidník, Dubová nachádzala i obec Orlík a nejaká nová obec obývaná Rusínmi /Lit. 16, str. 38, J.K./

1367 Podľa dohody medzi jagerským biskupom Michalom a Petrom Cudárom, ktorá sa týka cirkevného desiatku, sa dozvedáme, že makovické i kurímske panstvo je veľmi vzdialený kraj v pohraničí obývaný schizmatikmi i pohanmi, ktorí svoj desiatok, odvádzali 200 florénov

ročne, poriadne neplatili. Makovickí valasi sa často dopúšťali aj všelijakých násilností, lúpeží i krádeží. Sú zachované sťažnosti na kradnutie sviň i koní /Lit. 16, str. 41, J.K./

- 1370 V Haliči Rusíni bojovali proti poľskej nadvláde. Budúci Ukrajinci v tom istom čase bojovali proti Litovskej nadvláde /Lit. 3, str. 807, J.K./
- 1370 Výsledkom snaženie prerušenia stykov haličských pravoslávnych veriacich s východoslovanským územím bolo obnovenie haličskej pravoslávnej metropoly, ktorá už raz bola založená v roku 1303 /Lit. 6, str. 91, J.K./
- 1375 Začalo sa zakladanie nových haličských miest podľa magdeburského práva, rastúca poľská, nemecká a valašská kolonizácia napomáhali organizácii latinskej cirkvi, ktorá vyrcholila zriadením haličského katolíckeho arcibiskupstva /Lit. 6, str. 91, J.K./
- 1396 Šľachtic Teodor Korjatovič z Podolia, ktorému uhorský kráľ dal panstvo Mukačevo a titul Ducis de Munkacs, bol najznámejším „pohraničným strážcom“ /Lit. 11, str. 133, J.K./
- 1396 Knieža Teodor Korjatovič z Podolia sa usádlil v Mukačeve a neskôr založil kláštor sv. Mikuláša na Černečej hore
15. storočie Pravoslávne farnosti v prešovskom regióne prináležali biskupovi v Mukačeve, v Podkarpatskej Rusi, ktorý pokračoval v udržiavaní úzkych kontaktov s biskupom v Peremyšli. Všetky biskupstva boli podriadené pravoslávne patriarchovi v Carihrade /Lit. 11, str. 132, J.K./
- 15 st. Doosídľovanie odľahlých pohraničných oblastí na makovickom panstve malo svoje špecifika. Okrem domáceho obyvateľstva, Poliakov a Nemcov, sa na osídlení podieľali i novoprišelci, etnikum prenikajúce hlavne od 15. st. z Haliče nazývané v písomných prameňoch *Valasi* alebo *Rutheni* - Rusíni. Pastierske hospodárstvo Rusínom umožňovalo osídľovať vyššie polohy v Beskydách a progresívne využívať podmienky horských terénov nespôsobných pre pestovanie náročnejších poľnohospodárskych plodín. Priniesli so sebou salašnícky spôsob chovu dobytky i mliečne hospodárstvo. Ale na druhej strane tento spôsob života prinášal veľa problémov /Lit. 16, str. 41, J.K./
- do ½ 15. storočia Poľskí králi sa uspokojovali len s priznaním svojej vrchnej moci, haličské kniežatstvo sa delilo na staroruské „volosti“, v ktorých na čele stáli, podľa ruských vzorov, vojvodovia. Pravoslávny veriacim bola ponechaná sloboda viery, ale im boli zabrané ostatné výhody v prospech katolíkov a vzatý majetok pravoslávneho metropolitu pre katolíckeho biskupa v roku 1412 v Peremyšli /Lit. 6, str. 92, J.K./
- 1414 Doložené pravoslávne šarišské obce v Makovickom panstve: Becherov, Petrova, Rovná, Stebnyk, Šarišské Čierne, Vislava, Vyšný Orlik /Lit. 31, str. 29, J.K./
- do 1430 V Haličskom rusínskom kniežatstve sa udržali rusínske správne, právne a súdne pomery ako osobité – rusínske, preto táto doba býva často nazývaná ako „obdobie rusínskeho práva“, „tempus iuris ruthenicalis“ /Lit. 6, str. 91, J.K./
- okolo 1433 Zmenili sa štátoprávne a vnútropolitické pomery v haličskej Rusi, haličská šľachta katolíckeho vierovyznania dostala tzv. jedlinské privilégia, ako mala poľská šľachta v poľskom území, tým boli katolícki haličskí šľachtici vyrovnaní s právami šľachty poľskej koruny /Lit. 6, str. 92, J.K./

- 1435 Bola vykonaná zmena organizácie súdnictva a štátnej správy, bola zrušená autonómia haličskej oblasti a vznikli tri vojvodstva: ruské, Подоľské a belzské /Lit. 6, str. 92, J.K./
- 1437 Prvá písomná správa o pravoslávnych farároch, ľudovo, rusínsky zvaných baťko, informuje o baťkovi z Koromli v Užskej župe. Pravoslávni farári a farnosti od 14. st. patrili pod právomoc predstaveného kláštora, neskôr biskupa v Mukačeve /Lit. 29, str. 23, J.K./
- pribl. 1440 Prví pravoslávni biskupi pre karpatských Rusínov začali vládnuť z Mukačeva
- 1460 Doložená pravoslávna rusínska obec v Šariši na Makovickom panstve: Kružľov /Lit. 31, str. 39, J.K./
- 1469 V Haliči Rusíni bojovali proti poľskej nadvláde. Budúci Ukrajinci v tom istom čase bojovali proti Litovskej nadvláde /Lit. 3, str. 807, J.K./
- 1479 Dvoh Rusínov upálili vo Vranove za falšovanie peňazí. Valachov – Rusínov často najímali aj na ochranu ciest a pohraničia, toto svedčí, že Rusíni po pohraničí sa pohybovali neobmedzene /Lit. 16, str. 41, J.K./
- 1490 V Haliči Rusíni bojovali proti poľskej nadvláde. Budúci Ukrajinci v tom istom čase bojovali proti Litovskej nadvláde /Lit. 3, str. 807, J.K./
- do 1493 V okolí Bardejova rabovala dobre organizovaná zbojnická skupina Andreja Holovateho /Lit. 16, str. 41, J.K./
- zač. 16. storočia Podkarpatská Rus patrila Uhorskému kráľovstvu /Lit. 3, str. 414, J.K./
16. storočie Slovo „orosz“ sa stotožňuje zo slovom „ianitor“, čo znamená otrok pri vstupe, strážnik, vartaš. /Lit. 32, str. 48, J.K./
16. storočie Najrozsiahlejšie prisťahovalectvo z Haliče do prešovského regiónu, v tom čase vzniklo najviac obcí. Roľníkov lákal riedko osídlený prešovský región aj pre osobitné privilégia, udeľované novým kolonistom, akými boli obmedzenia dávok a robôt, istý stupeň samosprávy a súdnej právomoci nad menšími prečinmi, ako aj právo kupovať a predávať pôdu. Ako rusínski Valasi z juhovýchodu, tak aj rusínski roľníci z Haliče získali v prešovskom regióne tieto privilégia už v počiatočnom období. Valaško-rusínske obyvateľstvo založilo desiatky nových dedín v severných častiach Užskej, Zemplínskej, Šarišskej, Spišskej župy, čím vzniklo etnicky úplne či čiastočne rusínske osídlenie, ktoré tam jestvuje doteraz. /Lit. 11, str. 133, Lit. 29, str. 24, J.K./
16. – 17. st., Keď juhorské Podneprie sa stalo pohraničím poľsko-litovského štátu, „okrajinou“, stal sa názov „Ukrajina“ heslom nového hnutia, najprv sociálneho a hospodárskeho, potom i náboženského a národného a začalo potlačovať staršie názvy Rus, Ruthenia na územiach Donu a Dnepra, kde hlavnú oslobodzovaciu úlohu zohrali kozáci, ktorí v Karpatoch nikdy nežili ani nepôsobili a názov Ukrajina sa netýkal oslobodenia územia v Karpatoch, kde žili i dodnes žijú Rusíni. /Lit. 6, str. 32, J.K./
- 1514 V Šariši bolo 15 rusínskych, dedín doložené pravoslávne /Lit. 31, str. 39, J.K./
- 1568 František Druget potvrdil právo pravoslávneho biskupa vizitovať pravoslávne farnosti na majetkoch Drugetovcov, teda aj v Užskej župe na Užhorodsko - nevickom panstve /Lit. 29, str. 23, J.K./

- 1569 Uhorský kráľ Maximilian potvrdil pravoslávneho biskupa vizitovať pravoslávne farnosti v Uhorsku. Pravoslávni farári dostávali od zemepánov pozemky, zvyčajne v rozsahu jednej sedliackej usadlosti. Sami ich obrábali a úroda z poľa a dochované domáce zvieratá boli základom obživy ich rodín. Za poskytnuté pozemky však boli povinní zemepánom odvádzať určité dávky. Na panstve Seredne to bola jedna líščia kožušina ročne. /Lit. 29, 23, J.K./
28. 1. 1582 Panovník Uhorska, po súhlase snemu (zasadal od novembra 1581 v Bratislave) nariadil zavedenie gregoriánskeho kalendára v Uhorsku, takže po 21. októbri mal hneď nasledovať 1. november. Nariadenie sa však v plnej miere nerealizovalo a starý (juliánsky) kalendár sa miestami používal aj v nasledujúcich storočiach. Pravoslávna cirkev sa s ním riadi doposiaľ /Lit. 12, str. 67, J.K./
24. 2. 1582 Pápež Gregor XIII. (1572-1585) nariadil reformu dovtedajšieho tzv. juliánskeho kalendára: po 4. októbri hneď nasledoval 15. október /Lit. 12, str. 66, J.K./
- 1593 Bola založená prvá základná škola v rusínskej obci v protestantskom Poráči v Spišskej župe /Lit. 11, str. 135, J.K./
- 1596 V dôsledku silnej katolizácie rusínskych pravoslávnych veriacich v Poľskom kráľovstve došlo ku vzniku únie medzi pravoslávnu a katolíckou cirkvou. Následkom Brestskej únie vznikla úniatska cirkev v Poľsku zahrňujúca aj lemkovský región. Úniatská cirkev mala právo vykonávať bohoslužby v slovanskom jazyku, avšak uznávala za hlavu cirkvi pápeža a akceptovali katolícké dogmy, čím sa dostali pod riadenie rímskou cirkvou. Bolo bránené vo výkone pravoslávnych náboženských obradov, nesmeli sa budovať ani opravovať pravoslávne cerkvi a obyvateľstvo muselo odvádzať desiatok na udržiavanie katolíckých kňazov a kostolov /Lit. 5, str. 190,191, J.K./
- 1596 Poľskej katolíckej cirkvi za podpory poľskej vlády sa podarilo získať pravoslávnych biskupov v čele s kyjevským metropolitou a dohodnúť úniu s Rímom. Poľska vláda uznala úniatov za jediných predstaviteľov západoruského sveta. Pravoslávnych označila za buričov proti poľskému štátu a začala ich prenasledovať, zatvárala pravoslávne kláštory, školy a tlačiarne /Lit. 6, str. 219,220, J.K./
- kon. 16. storočia Koncentrovanie uhorskej šľachty utekajúcej pred Osmanskými Turkami do Podkarpatskej Rusi, zvyšovalo nárast feudálnych povinností rusínskych roľníkov a valašských pastierov. Napríklad Rusíni Šarišskej župy boli nútení kosiť a sušiť seno vlastnej šľachte jeden až jeden a pol dňa v týždni a zásobovať ju mliečnymi produktami zo svojich stád. Rastúce feudálne povinnosti vyvolávali protesty nevoľníkov, ktoré nadobúdali formu útekov, alebo viedli k zbojníctvu./Lit. 11, str. 134, J.K./
- kon. 16. storočia Sústredená prítomnosť Maďarov v prešovskom regióne rozdelila pravoslávnych Rusínov na dve skupiny. V prešovskom regióne pravoslávnych Rusínov kontrolovali katolícki Habsburgovci a v Podkarpatskej Rusi pravoslávnych Rusínov kontrolovalo protestantské Sedmohradsko, vrátane pravoslávnej biskupskej diecézy v Mukačeve. V dôsledku tejto delby zosilneli kontakty pravoslávnych Rusínov severným smerom s pravoslávny biskupstvom v Peremyšli v Haliči, odkiaľ prichádzali teraz vo veľkom počte pravoslávne cirkevné knihy, ikony a iné náboženské materiály. /Lit. 11, str. 135, J.K./
- kon. 16. st. Viaceré rusínske obce prešovského regiónu prijali protestantské vierovyznanie napr.: kalvinské Byšta, Ruskov, luteránske Závadka, Porač, Šumiac, Telgart /Lit. 11, str. 135, J.K./

17. storočie Pravoslávni farári, baľkovia, na panstve Užhorod platili Drugetovcom daň za pozemok, 6 zlatých ročne. /Lit. 29, str. 24, J.K. /
17. storočie Legendárnymi rusínskymi zbojníkmi boli Oleksa Dovbuš, ktorý pôsobil v Podkarpatskej Rusi a v južnej Haliči. V prešovskom regióne pôsobili Seňko a Bajus. /Lit. 11, str. 134, J.K./
17. storočie Zo západu na východ prenikol baladický piesňový typ. Orest Zilinsky došiel k záveru, že Rusíni so svojou baladickou ľudovou tvorbou od toho času patria do skupiny západoslovenskej kultúry. Ukrajinci nemajú také balady ako majú Rusíni /Lit. 17, J.K./
- 1613 Juraj Druget III založil v prešovskom regióne prvú strednú školu – jezuitské gymnázium, určené výchove a vzdelávaniu synov aristokracie a budúcich gréckokatolíckych kňazov /Lit. 11, str. 135, J.K./
- 1614 Juraj Druget III., ktorého majetkom bol hrad v Humennom, obce v prešovskom regióne a v Haliči spolu s uhorským rímskokatolíckym egerským biskupom a gréckokatolíckym biskupom z Peremyšle sa rozhodol zjednotiť pravoslávnych Rusínov s Rímom podľa vtedajšieho princípu: komu patrí vláda, toho je aj náboženstvo. Toto počiatočné úsilie sa nevydarilo. /Lit. 11, str. 135, J.K./
- 1640 Jezuitské gymnázium z prešovského regiónu preložili do Užhorodu /Lit. 11, str. 135, J.K./
- 1646 Druhý pokus o založenie Únie s Rímom. V Užhorode sa stretlo 63 pravoslávnych duchovných a prisahali vernosť Rímu. V prešovskom regióne, pod kontrolou Habsburgovcov sa gréckokatolicizmus hneď ujal. V Podkarpatskej Rusi, ktorá bola pod kontrolou Sedmohradska, pravoslávie naďalej jestvovalo /Lit. 11, str. 135, J.K./
- 1646 Následkom Užhorodskej únie vznikla úniatska cirkev v Uhorsku zahrňujúca aj Podkarpatskú Rus a Prešovský región
- 1655 Ruské vojská s oddielmi Bohdana Chmelnického v lete potiahli na západ od Ukrajiny a behom jesene zabrali od Poľského kráľovstva zeme až po Ľvov /Lit. 5, str. 179, J.K./
- 1690 Úniatska cirkev dostala svojho prvého biskupa až 43 rokov po podpísaní únie. Prvým biskupom bol Joseph de Camillis (1641-1706), pôvodom Grek. Úniatské biskupstvo v Mukačeve bolo podriadené, egerskému biskupovi latinského rítu /Lit. 11, str. 138, J.K./
- 1692 Pravoslávny Przemyslský eparchiát sa pripojil k cirkevnej únii s Rímom
- 1692 Habsburský panovník Leopold I (vládol 1657-1705) svojim dekrétom oslobodil úniatských duchovných od nevoľníckych dávok. Nadobudol platnosť až v roku 1711 /Lit. 11, str. 138, J.K./
- 1698 Prvý úniatsky biskup Joseph de Camillis vydal „Katechysis“, aby poučil bývalých pravoslávnych veriacich o cirkevných predpisoch, vytlačené bolo v Trnave, kde bola jediná tlačiareň s písmenami cyriliky. /Lit. 11, str. 138, J.K./
- 1699 Prvý úniatský biskup Joseph de Camillis vydal v tlači prvý „Bukvar“ pre školy. Vytlačené bolo v Trnave, kde bola jediná tlačiareň v Uhorsku, ktorá mala písmena cyriliky /Lit. 11, str. 138, J.K./

- 1699 -1699 Vydanie prvých tlačených kníh pre karpatských Rusínov: šlabikára „Bukvar' „ a katechizmu „Katechysis“ pod záštitou biskupa Jozefa de Camillisa
- 1703 -1711 Karpatskí Rusíni sa po boku uhorského kniežaťa transylvánskeho a pána Mukačevského zámku Ferenc Rákocziho II. pripojili k neúspešnej vzbure proti habsburskej moci. Rusíni tvorili polovicu podporovateľov Rákocziho vojska. Ako odmenu za ich podporu Rákoczi vyhlásil, že „každý roľník, ktorý sa zúčastní na zápase za „uhorský národ“ bude oslobodený od všetkých robôt a iných dávok“. Rákoczi svoje slovo dodržal. Rusíni sa masovo pripájali k povstaniu, následkom toho sa zrodila legenda, že Rusíni v Uhorsku boli tradične lojálnym národom. Nakoniec Rákoczi bol nútený podpísať prímerie a zvyšok života strávil v exile. Región ostal spustošený a počet obyvateľstva sa znížil. Mnoho odišlo do južného Uhorska (do Bačky) Vojvodiny v Juhoslávii /Lit. 11, Str. 136, J.K./
- 1711 Nadobudol platnosť dekrét Habsburského panovníka Leopolda I o oslobodení úniatských duchovných od nevoľníckych dávok. Úniatski duchovní sa sami zmenili na vidieckych statkárov, tým, že uvalili na svojich farníkov dávky, ktoré mali podobu naturálnych splátok (koblina) a robôt (rokovina). Úniatské duchovenstvo sa stalo najbohatším elementom rusínskej society /Lit. 11, str. 138, J.K./
- po 1730 Uhorskí statkári znižovali dávky a zvyšovali nájomné dočasné výsady. Bol zaznamenaný silný prílev Židov z Haliče. Židia vstupovali do tzv. nájomného vzťahu, čiže systému árendy, na základe čoho im statkári udeľovali právo vyberať nájomné, mytá, iné dávky, ako aj páliť a predávať liehoviny. Tento nájomný, Židmi organizovaný systém sa rozšíril do všetkých rusínskych obcí prešovského regiónu /Lit. 11, str. 137, J.K./
- 1733 Zomrel posledný pravoslávny biskup Maramorošskej župy a zostávajúce pravoslávne farnosti na Podkarpatskej Rusi sa pripojili k cirkevnej únii s Rímom
- 1734 Vznikol rukopisný zborník piesní „Bohohlasnyk. Sú v ňom piesne poloľudového charakteru, autora nemožno jednoznačne určiť, ktoré sa zaoberajú protitureckou, protikuruckou problematikou, sociálnymi a naboženskými motívmi /Lit. 34, str. 95, J.K./
18. storočie Habsburgovcami zaistená politická stabilita zabezpečila sociálno-ekonomické postavenie úniatského duchovenstva. V prešovskom regióne postavili početné cerkvi z dreva a mnohé z nich dnes sú národnými kultúrnymi pamiatkami. Mnohé drevené cerkvi mali anonymných maliarov ikôn zo susedných rusínskych oblastí v Haliči (Uličské Krivé 1730, Ladomírova, 1742, Miroľa 1770, Príkra 1777 a iné). Najvýznamnejším kultúrnym strediskom prešovského regiónu bol kláštor v Krásnom Brode, v ktorom mnísi udržiavali modernú filozofickú a teologickú školu. Kláštor bol aj na Bukovej Hôrke, pri obci Bukovce, pri Stropkove /Lit. 11, str. 138, J.K./
- 1744 Bola založená teologická škola v Mukačeve pre úniatských duchovných /Lit. 11, str. 138/
- 1745 Prví karpatskí Rusíni odchádzali do oblasti Bačky (Vojvodina) a usádzovali sa v Ruskom Keresture. Najprv to bola nová dedina založená Rusínmi s pomenovaním Bački Kerestur, neskôr Ruski Kerestur. Prišli z južnej časti Zemplínskej a Boršodskej župy od Michaloviec a Trebišova, boli gréckokatolíckeho vyznania /Lit. 11, str. 137, J.K./
- od pol. 18. st. Všetky rusínske obce prešovského regiónu sa zmenili na úniatské /gréckokatolícke/ /Lit. 11, str. 135, J.K./

1771 Vznik nezávislého gréckokatolíckeho Mukačevského eparchiátu – biskupstva, sídlo ktoré

sa v roku 1780 presťahovalo do Užhorodu. Biskupom v tom čase bol rodák z prešovského regiónu Ján Bradáč, vysvätený v tom istom roku /Lit. 11, str. 139, J.K./

- 1772 Habsburská monarchia anektovala od Poľska Halič (vrátane lemkovského regiónu)
5. 8. 1772 Pri delení Poľska v Petrohrade kráľovna Mária Terézia získala Halič s tromi miliónmi obyvateľov a spišské mestá zálohované Poľsku 8. novembra 1412. /Lit. 12, str. 88, J.K./
- 1772 Východná Halič bola pripojená k habsburskej ríši, ale poľský živel za súčasného hospodárskeho i duchovného úpadku pravoslávnych v 18. storočí, bol veľmi silný medzi šľachtou i mešťanstvom /Lit. 7, str. 132, J.K./ Vyššie „ruské“ triedy boli v Haliči popoľštené a v Bukovine porumunštené, ruských vzdelancov takmer nebolo, ku starej ruskej národnosti sa hlásili iba sedliaci a nižšie mešťanstvo o národnom uvedomení sa nedalo vôbec hovoriť /Lit. 9, str. 14, J.K./
- 1773 **Začiatok rusínskeho kultúrneho obrodenia.** Bol vysvätený gréckokatolícky biskup Andrej Bačinský (1732-1809), nástupca biskupa Bradáča. Pozakladal viac ako 300 základných škôl v oblasti pôsobnosti svojho mukačevského biskupstva, mnohé pochádzali z prešovského regiónu. Učiteľov pre tieto školy vychovávali v Krásnom Brode, kde opát Arsenij Kocak (1737-1800) zostavil pre Rusínov prvé učebnice. Preniesol biskupské sídlo z Mukačeva do Užhorodu, učitelia bohoslovskej školy v Užhorode sa pokúšajú tvoriť miestny spisovný jazyk /Lit. 11, str. 139, lit. 32, str. 50, J.K./
- 1774 Rakúska vláda Jozefa II. vo Viedni zriadila tzv. Barbareum, seminár pre úniatské duchovenstvo /Lit. 9, str. 14, J.K./
- 1774 Na žiadosť úniatskej cirkevnej hierarchie vláda cisárovnjej Márie Terézie (1470-1780) zmenila názov z úniatskej (považovaný za znevažujúci) na gréckokatolícku /Lit. 11, str. 139, J.K./
- 1775 Cisár Jozef II. založil vo Viedni seminár na vyššej úrovni – Barbareum – kde sa vzdelávali najlepší kandidáti na gréckokatolíckych kňazov z Uhorska a rakúskej provincie Haliče. Jedenásť miest určili pre Rusínov z Uhorska /Lit. 11, str. 139, J.K./
- 1775 Kanonizácia mukačevského biskupstva, začala etapa emancipácie gréckokatolíckeho duchovenstva, jeho zrovnoprávnenia s rímskokatolíckym duchovenstvom i výrazného zlepšenia jeho materiálneho postavenia. Gréckokatolíckemu duchovenstvu neupierali vedúce postavenie v rusínskej spoločnosti ani protagonisti maďarského extrémne nacionálneho národného hnutia. /Lit. 33, str. 81, J.K./
- 1777 Vznik gréckokatolíckeho Križevackého eparchiátu
- 1778 Založenie gréckokatolíckeho kňazského seminára v Užhorode počas "zlatej éry" biskupa Andrija Bačinského
- 1781 Jozef II. vydal tzv. Tolerančný patent, ktorým zrovnoprávnil evanjelických, reformovaných a pravoslávnych veriacich s katolíckymi /Lit. 4, str. 6, J.K./
- 1784 Dôležitou udalosťou pre haličských Rusínov bolo zriadenie univerzity v Ľvove. Univerzita mala latinsko-nemecké razenie, ale na nej neskôr bola zriadená katedra ukrajinského jazyka a literatúry /Lit. 9, str. 15, J.K./
- 1784 Rozpustili Seminár Barbareum vo Viedni, bol prenesený do Ľvova ako „Studium Ruthenorum“ v ktorom vyučovacím jazykom bol jazyk staroruský v ktorom bola vychovaná rada vlasteneckých buditeľov, ktorí sa zaslúžili o rozvoj haličskej Rusi v 19. storočí. To ovplyvnilo prebudenie a zosilnenie „ruského“ hnutia a „ruského“ sebavedomia v Haliči. Duchovenstvo začalo vystupovať na obranu „ruskej“ národnosti hlavne Ivan Mogylnický z Peremyšľa, ktorý bol stúpencom starej ruskej knižnej reči

v literatúre a nepodporoval používanie „ľudového“ - ukrajinského jazyka z Podnepria, v písomníctve. /Lit. 8, str. 15, J.K./ V seminári Barbareum sa vzdelávalo úniatske duchovenstvo aj z uhorskej Rusi – Podkarpatskej Rusi /Lit. 9, str. 16, J.K./

- 1787 V Košiciach otvorili zvláštny vikariát pre gréckokatolíkov Spišskej, Šarišskej, Zemplínskej a Boršodskej župy /Lit. 11, str. 139, J.K./
- 1795 V treťom delení Poľska Rakúsko dostalo Krakov, Ľublín a Ľvov, Rusko dostalo západ Bieloruska a pravobrežnú – západnú Ukrajinu /Lit. 10, str. 79, J.K./
- koniec 18. st., Boli tri samostatné celky Rusi: prvý sa nazýval Červená Rus a zahrňoval Halič, Bukovinu a Besarabiú, druhý s názvom Podkarpatská Rus zahrňoval územie Rusínov patriace Uhorsku, tretím, najväčším samostatným celkom Rusi bolo Rusko /Lit. 8, str. 122, J.K./
19. st. Poľská kultúra a poľský jazyk mali veľký vplyv na formovanie Červenej Rusi (Halič-Bukovina), oddelené politickou hranicou od ostatného ruského sveta. /Lit. 8, str. 132, J.K./
19. st. Cárská byrokracia označovala ukrajinskú otázku za blúznenie zhubných „separatistov“, dávala sa na ukrajinský jazyk ako na „skazu“ veľkoruského jazyka, nehodnú vzdelaného človeka a zostávala hluchá ku všetkým kultúrno-historickým tradíciám Ukrajiny a jej obyvateľstva. Javiskom ukrajinských nadšencov bola východná Halič z mestom Ľvov, kde mali vhodné podmienky pre svoju činnosť, pretože v Kyjeve, kde žili skutoční Ukrajinci, museli tlačiť ukrajinské časopisy v ruskom jazyku /Lit. 8, str. 151, J.K./, taký zákaz na Ukrajinu mali Ukrajinci až do roku 1905 /Lit. 9, str. 153, J.K./.
- 1803 Ján Kuťko napísal „Grécko-katolícky katechizmus“ uhro-ruským spisovným jazykom, ktorý vznikol zmiešaním cirkevno-sovanského jazyka s miestnym dialektom. Katechizmus sa používal až do začiatku 20. storočia. /Lit. 32, str. 50, J.K./
- 1805 Bol preložený z Košíc do Prešova zvláštny vikariát pre gréckokatolíkov Spišskej, Šarišskej, Zemplínskej a Boršodskej župy /Lit. 11, str. 139, J.K./
- 1815 Cisárskym dekrétom prešovský vikariát povýšili na biskupstvo nezávislé od Mukačeva /Lit. 11, str. 142, J.K./
- 1818 Vznik gréckokatolíckeho Prešovského eparchiátu
- 1821 Vysvätili prvého prešovského gréckokatolíckeho biskupa Hrihoriya Tarkoviča. Biskupstvo tvorilo 193 farností v župách Abov, Boršod, Šariš, Spiš a severný Zemplín. Polovica veriacich bola rusínska druhá polovica bola slovenská a maďarská /Lit. 11, str. 142, J.K./
- 1829 Alexander Duchnovič napísal „Ódy na víťazstvo Mikuláša cára Ruska“ v rodnom rusínskom jazyku. /Lit. 33, str. 85, J.K. /
- 1830 Vydanie prvej gramatiky karpatskorusínskeho jazyka, autorom ktorej bol Michal Lučkaj
- 1847 Michal Miloslav Hodža v knihe *Dobruo slovo Sovákom, sucim na slovo* v svojom delení slovanských národov píše: „**Slovenov, čo sa menujú Rusi, Rossjani, Moskali, Rusíni, je päťdesjať dva milióni.**“ vydeľuje tak Rusínov ako samostatný slovanský národ. Na tomto delení je taktiež zreteľne vidieť, že podľa Hodžu, sú Rusíni rovnako samostatným slovanským národom, ako aj Ukrajinci, ktorí sa vo vtedajšej dobe nazývali Rusi od slova Kyjevská Rus. Ďalej Hodža uvádza, že Rusíni žijú pod ruskou, pruskou a rakúskou nadvládou, čo sa zhoduje aj z inými historickými prameňmi. Geografickú

polohu Rusínskeho etnika udáva Hodža aj konkrétne: „**Pustíš sa na východ do Zemplínskej, do Ungvárskej stolice, tam počuješ t'jež slovenskje zvuki, ale meno reči je Rusínska.**“ /Lit. 25, str. 32-34, 76/

- 1847 Alexander Duchnovič vydal v Budine prvú čítanku karpatskorusínskeho jazyka s názvom „Knižnica čítanaja dľa načínajuščich“, ktorú napísal ako svoj prvý národnobuditeľský počín /Lit. 33, str. 85, J.K./
- 1848 Zrušenie nevoľníctva karpatských Rusínov a iných národov v rámci habsburskej monarchie
- 1848 Haličská Rus najprv prejavila svoju politickú silu, keď zasiahla do politického života a na pôde haličského snemu z celkového počtu 96 hlasov získala 35 poslanceckých miest, ale vnútorne bola roztrieštená na t. zv. „Zbor ruský“ odchovaní v poľských školách, vedený popoľštenou šľachtou, ktorý prešiel do poľského tábora a vyslovil sa pre spoluprácu s Poliakmi a na t.zv. „Holovnu radu“, ktorá bola proukrajinského zamerania, vypracovala prvý politický program s protipoľským ostrím a vyjadrením za národnú a jazykovú jednotu s ruskou Ukrajinou /Lit. 9, str. 40, J.K./
- 1848 „Holovna rada“, ktorá bola proukrajinského zamerania, začala organizovať haličsko – rusínsku inteligenciu, začal vychádzať prvý rusínsky časopis písaný po ukrajinsky „Zorja halýcka“, bol zvolaný zjazd „ruských učencov“, ktorí mali vypracovať pravidla pre haličsko-rusínsku reč i plán literárnej haličsko-ruskej činnosti. „Holovna rada“ založila „Národný dom“ v Ľvove, ktorý sa mal stať strediskom haličsko-ruského národného a kultúrneho ruchu. V lete „Holovna rada“ ohlásila založenie „Haličsko-ruskej matice“ s cieľom vydávať literárne práce haličsko-rusínske /Lit. 9, str. 41, J.K./
- 1848 Viedenská vláda zriadila pre haličských Rusínov základné školy a na Ľvovskej univerzite katedru ukrajinskej reči a literatúry /Lit. 9, str. 41, J.K./
19. 5. 1848 „Holovna rada“, ktorá bola proukrajinského zamerania poslala petíciu cisárovi v ktorej zdôrazňovala autochtonnosť rusínskeho živlu v Haliči a požadovala používanie „ľudovej“ - ukrajinskej reči v školách, úradoch a prístup Rusínov do všetkých úradov. Členovia „Holovnej rady“ termín „ukrajinsky“ považovali za rusínsky a za ľudový. /Lit. 9, str. 40, J.K./
V tom bol prvý odstup od pôvodnej ruskej písomnej orientácie Haliče k novodobej ukrajinskej písomnej orientácii Haliče. Povedomie však ostalo rusínske. J.K.
2. - 12.6. 1848 V Prahe sa konal Slovanský zjazd, na ktorom J. M. Hurban predniesol „Žiadosti Slovákov a Rusínov uhorských“ /Lit. 12, str. 106, J.K./
- 28.10.1848 Ľvovská „Holovna rada“, ktorá bola proukrajinského zamerania, poslala Rakúskej vláde memorandum na rozdelenie Haliče na dve časti: ukrajinskú a poľskú a s požiadavkou pripojenia uhorskej Podkarpatskej Rusi k haličskej Rusi /Lit. 9, str. 40, J.K./
- 1848 Maďari podozrievali Rusínov z proruského cítenia kanoník prešovského gréckokatolíckeho biskupstva kňaz Viktor Dobriansky /1816 – 1860/ prouhorské sympatie vyjadril slovami: „Uhorská sloboda je nám drahšia ako ruská autokrácia a privetivá atmosféra Uhorska je priťažlivejšia ako sibírske zimy.“ Ešte aj rusínsky národný buditeľ, gréckokatolícky kňaz v tom čase veril že „Mimo Uhorska nieto života“ /Lit. 11, str. 143, J.K./
- november 1849 Adolf Dobrjansky, poslanec uhorského parlamentu za banské mesto Banská Štiavnica bol bratom Viktora Dobrjanského – gréckokatolíckeho kňaza. Adolf Dobrjansky na údalosti v Uhorsku reagoval opačne ako jeho brat - kňaz. Sformuloval politický program, vyzývajúci Rusínov

Uhorska k zjednoteniu s ich bratmi na severe za Karpatami, v Haliči. Stál na čele delegácie Rusínov Uhorska, ktorú prijal nový rakúsky cisár František Jozef /1848 – 1916/. Bol vymenovaný za rakúskeho styčného dôstojníka s ruskou armádou, ktorá mala pomôcť vytlačiť uhorských revolucionárov a poraziť Uhorsko v zápase za nezávislosť. Stal sa správcom **užhorodského správneho dištriktu** (zahŕňal župy Užskú, Berežskú, Ugočskú a Marmarošskú na Podkarpatskej Rusi), kde realizoval plán rusínskej národnostnej autonómie. Väčšinu úradníkov ustanovil Rusínov /Lit. 11, str. 144, J.K./

- 1849 Významné postavenie v Podkarpatskej uhorskej Rusi získal Adolf Dobrjanský / 1817-1888/, syn farára v Prešove, člen ľvovskej „Holovnej rady“ z roku 1848. Stal sa poslancom rakúskeho parlamentu a zástupcom Uhorskej Rusi. Pod jeho vedením získala uhorsko-ruská delegácia vo Viedni autonómiu pre Podkarpatskú Rus a Dobrjanský bol vymenovaný správcom štyroch stolíc osídlených „ruským“ žvlom. Ako stúpenec jednoty z Ruskom do škôl a úradov zavádzal knižný staroslovjanský jazyk a nie jazyk ukrajinský, ktorý bol ľudový na Ukrajine ale nie v Podkarpatskej alebo v haličskej Rusi. Tak Dobrjanský oddialil ukrajinizáciu verejného života v Podkarpatskej Rusi /Lit. 9, str. 42, J.K./
- 1849 -1850 Vznik užhorodského vojenského okruhu, v ktorého správe boli prevažne karpatskí Rusíni
- marec 1850 Zanikol užhorodský správny dištrikt. Jeho význam bol v tom, že v Uhorsku Rusínov začali uznávať za osobitnú národnostnú skupinu s jej vlastnými politickými požiadavkami, ktoré uznávala aj viedenská vláda /Lit. 11, str. 144, J.K./
- 1850 Vznik Prešovského literárneho spolku „Literaturnoje zavedenije Prjaševskoje/ - prvej kultúrnej organizácie karpatských Rusínov, na čele ktorej stál Alexander Duchnovič. Počas svojej 3 – ročnej existencie sponzorovala vydanie 12 publikácií /Lit. 11, str. 144, J.K./
- 2/2 19. storočia Rakúska vláda podporovala na haličskej pôde tzv. rusínsku otázku a rusínsku národnosť. Je nepochybné, že pôvodné korene a kolíska ukrajinstva neboli v Haliči ale vo východnej Ukrajine, ďaleko od sféry rakúsko – viedenského a nemeckého vplyvu. Halič a všetky súčasné ukrajinské územia, ktoré sa vyvíjali pod vládou Habsburgov (Bukovina a Podkarpatská Rus) nemali zo začiatku vplyv na rast ukrajinstva a Ľvov sa stal strediskom ukrajinského hnutia až omnoho neskôr ako iné ukrajinské mestá východnej Ukrajiny a to až koncom 19. storočia. Ukrajinské hnutie sa vyvinulo na západnej Ukrajine za odlišného politického a kultúrneho vývoja aké boli v Červenej Rusi a Podkarpatskej Rusi a s postavami ako boli Bohdan Chmeľnický, Petro Dorošenko, Ivan Mazepa, Filip Orlyk, ktoré v Červenej Rusi a Podkarpatskej Rusi neboli absolútne známe. Odboj realizovali kozáci ako samostatná spoločenská vrstva, ktorá v Červenej Rusi a v Podkarpatskej Rusi neexistovala /Lit. 9, str. 8, 9, J.K./
- 2/2 19. storočia Zmätok v názvosloví: Malorosi, Ukrajinci, Ľudová literatúra, Rusi, ktorý nastal v ukrajinskom svete v 18. storočí, nútil Rusínov Červenej Rusi v Haliči a Bukovine a Podkarpatskej Rusi vzdávať sa svojej doterajšej ľudovej, rusínskej reči, rusínskej národnosti s mnohostoročnou tradíciou a preberať meno „Ukrajinci“ a ukrajinskú reč od ďalekého Podnepria a považovať ju ako svoju materinskú, ktorou nikdy doma nehovorili, nečítali, a ani dobre nerozumeli. Toto všetko málo politický cieľ vytvoriť vedomie jednoty Ukrajiny ako protiváhy veľkému Rusku /Lit. 9, str. 43, J.K./

- 2/2 19. storočia Myšlienka jednoty haličských Rusínov s moskovským Ruskom bola potierana Viedňou i Poľskom. Tieto štáty podporovali frakciu „národovcov“ – proukrajincov, oddeľujúcich sa od Rusov a prikláňajúcich sa k Ukrajincom a ich kozáckej minulosti. Podobný vývoj ako v Haliči bol aj v Bukovine, ale tam prevládlo ukrajinofilstvo nad rusofilstvom skôr ako v Haliči. /Lit. 9, str. 155, 156, J.K./
- 1860 Novší ruskí historici 18.-19. st. usudzovali, že je iba jeden národ, spoločné ruské dejiny a jednotný ruský národ. Odmietali uznať samostatný ukrajinský národ, samostatný ukrajinský jazyk i zvláštny ukrajinský historický vývoj. Ruské stanovisko v 60-ých rokoch 19. st. vyjadril cársky minister Valujev slovami: „Ukrajinskej národnosti nebylo, net i nemožet byť“ Uznávali iba nárečia: veľkoruské, maloruské, červenoruské, **uhorsko-ruské** /Lit. 6, str. 21, J.K./
- 1860 Začala maďarizácia Podkarpatskej Rusi, Dobrjanský bol odvolaný zo svojej funkcie, kultúrne kontakty s Haličou boli zastavené, napriek úsiliu jedincov ako bol Alexander Duchnovič Podkarpatská Rus upadala. /Lit. 9, str. 42, J.K./
- 1861 i 1865 Po zrušení absolutizmu v Rakúsko-Uhorsku sa robili prvé slobodné voľby. Vznikol Makovický okres z 90 obcí, s tromi obvody: Zborovský, Svidnícky, Bukovský. Voľby boli osobitne rušné preto, lebo jedným z kandidátov bol rusínsky národovec Adolf Dobrjanský, ktorého podporovala väčšina voličov Makovického okresu, to boli väčšinou Rusíni. Vo voľbách s výraznou prevahou vyhral. Podobne to bolo i v druhých voľbách 1865 roku. Ako poslanec uhorského snemu i člen národnostného výboru poukazoval na spoločenské pomery v Uhorsku a obhajoval ideu rovnoprávnosti všetkých národov /Lit. 16, str. ???, J.K./
- 1862 Alexander Duchnovič a Adolf Dobrjanský založili spolok sv. Jána Krstiteľa „Obščestvo sv. Joanna Krestýtela“ v Prešove, ktorého cieľom bolo vychovávať rusínsku mládež. Duchnovič a jeho generácia nevyriešili otázku spisovného literárneho rusínskeho jazyka a otázku národnej identity. A. Duchnovič písal cirkevnou slovančinou zmiešanou s miestnymi nárečovými výrazmi. Dobriansky a Duchnovič domnievali sa, že Rusíni v Uhorsku a Haliči tvoria jeden národ, zmieňovali sa o nich ako o Malorusoch, ktorí sú súčasťou „veľkého ruského“ národa. Väčšina gréckokatolíckeho duchovenstva a mladých seminaristov zostala imunnou voči slovanským aspektom vlastnej kultúry, uprednostňovali rozhovory v maďarskom jazyku. Tragédiou bolo, že rusínske národné obrozenie sa spojilo s úsilím Habsburgovcov potlačiť revolúciu v Uhorsku. Mohlo žiť len dovtedy, kým Viedeň dominovala v politickom živote Uhorska /Lit. 11, str. 145, J.K./
- 1860 – 80 Politický boj pre haličských Rusínov bol sťažený tým, že sa rozdelili na dva protichodné tábory. Tábor tzv. staroruský (moskovofilský) - považovali sa za Rusov, odmietali priznať právo ukrajinskému národu k samostatnému národnému vývoju. Nepovažovali za potrebné rozvíjať ukrajinskú písomnosť, keď je možné čerpať z veľkých zásob ruskej písomnosti a literatúry. K týmto patrili Jakov Holovackij, I. Hušalevyč, I. Naymovyč, B. Didycjkyj. V tom duchu bol i časopis „Slovo“ založený v roku 1861, ktorý hlásal, že Rusíni a Rusi sú jeden národ, medzi Ukrajincami a Veľkorusmi nie je žiadny rozdiel, celá Rus má používať jeden a ten istý - ruský literárny jazyk. Táto myšlienka sa udržala až do počiatku 20. storočia. /Lit. 9, str. 155, J.K./
- 1863 Po prejave Valujeva, cárskoho ministra, sa z Ruska do Haliče sťahovala proukrajinská inteligencia, to malo neobyčajný význam pre rast proukrajinského hnutia v Haliči /Lit. 9, str. 156, J.K./
- 1864 Zomrel Alexander Duchnovič, ešte pred rakúsko-uhorským vyrovnaním. Jeho smrťou sa uzatvára pomerne krátke obdobie rusínskeho obrozenia, ktoré malo viacero osobitostí, ktorými sa líšilo od národných obrození ostatných národov a etník. Nevyriešila sa otázka etnicity a spisovného jazyka, organizovanosti, spolkov a hlavne

chýbal národný program v ktorom by boli sformulované konkrétne národnopolitické ciele Rusínov, ktoré iné národnostné obrodenecké hnutia mali vypracované. /Lit. 33, str. 84, 89, J.K./

- 1867 Začal vychádzať „Svit“ (Užhorod) – prvé karpatskorusínske noviny vydávané v karpatskej domovine
- 1867 Vznik dualistickej monarchie Rakúsko – Uhorska. Rakúsko sa riadilo vlastnými zákonmi vyhlasovanými parlamentom v Budapešti. Maďari mohli sami určovať svoje vzťahy k meninám bez akéhokoľvek zasahovania z Viedne. Základom uhorskej politiky sa stala formulácia zákona o „rovnosti práv národností“ – všetci občania Uhorska tvoria jeden národ, nedeliteľný, jednotný maďarský národ. Žiadna organizácia, reprezentujúca národnostnú menšinu, nemohla legálne jestvovať. V úradných a náboženských náležitostiach sa zaručovalo používanie materinského jazyka, toto sa však nikdy nezaviedlo do praxe. /Lit. 11, str. 146, J.K./
- 1867 Duchnovič bol za prijatie ruštiny ako spisovného jazyka Rusínov, hoci stále sa pridržiaval názoru, ktorý si osvojil začiatkom päťdesiatych rokov, že Rusíni sú osobitnou národnostnou individualitou. Táto orientácia na ruštinu (veľkoruštinu) na dobudla na východnom Slovensku a na Podkarpatskej Rusi prevahu po rakúsko-maďarskom vyrovnaní. /Lit. 33, str. 89, J.K./
- 1868 Proukrajinski národovci v Haliči založili spolok „Prosvita“, vydávali mesačník „Pravda“ a iné proukrajinské orgány. Tlak ukrajinozilov na rusofilov sa ešte zväčšil za hmotnej pomoci z Ukrajiny. /Lit. 9, str. 157, J.K./
- 1870 V Uhorsku bolo okolo 450 000 Rusínov z nich približne 18% žilo v prešovskom regióne. Rusíni tvorili iba 3% celkového počtu obyvateľov Uhorska. /Lit. 11, str. 146, J.K./
- do konca 1870 V Užhorode rozvíjal činnosť Spolok sv. Vasilija Veľkého, vydávali noviny a knihy a v užhorodskom seminári sa vyučovalo v zopár učebných kurzoch po rusínsky. V prešovskom regióne nejestvovali žiadne rusínske inštitúcie ani nevychádzali publikácie. Jediný Adolf Dobriansky písal politické memoranda na svojom statku v Čertižnom, až kým ho neprinútili opustiť Uhorsko. /Lit. 11, str. 147, J.K./
- 1871 V Podkarpatskej Rusi a v Prešovskom regióne bolo 350 škôl z rusínskym vyučovacím jazykom a 265 maďarských škôl. /Lit. 32, str. 51, J.K./
- 1872 Prvé železničné trate prechádzajú karpatskorusínskym územím: Užhorod je spojený s ostatnou časťou Uhorska a trať L'vov - Budapešť prechádza Lupkovským priesmykom
- 1874 Prešovský región mal 247 základných škôl, ktoré používali pri vyučovaní istú formu rusínčiny /Lit. 11, str. 148, J.K./
- 1875 V Černovciach na Bukovine bola zriadená Univerzita na ktorej bola vytvorená katedra ukrajinskej reči a literatúry /Lit. 9, str. 156, J.K./
- 1876 Bol vydaný cársky úkaz, ktorý znemožnil v Rusku publikačnú činnosť v ukrajinskom jazyku, preto sa vysťahovali nové proukrajinské posily z Ukrajiny do Haliče /Lit. 9, str.157, J.K./ V Haliči sa, v dôsledku zákazov Ruska, rozvíjala všetka ukrajinská literatúra, ktorá slúžila na uzákonenie jazyka Podnepria ako jazyka literárneho a materinského. /Lit. 9, str. 157, J.K./
- 1880 Gréckokatolícke biskupstvo v Prešove založilo Gréckokatolícky teologický Seminár, vyučovanie však viedli výlučne v maďarčine /Lit. 11, str. 147, J.K./

- 1882 Adolf Dobriansky bol nútený opustiť Uhorsko /Lit. 11, str. 147. J.K./
- pribl. 1880-1890 Začiatok masového vystaňovalectva do USA, ktoré pokračovalo až do prvej svetovej vojny
- 1886 A. S. Petruševič objavil „Pieseň o obraze Klokočovskom“ v chráme v obci Malý Lipník, v prešovskom biskupstve Šarišskej stolice, pôvodne pieseň bola zapísaná v zborníku duchovných a náboženských piesní v „Bohohlasnyku“, ktorý podľa signifikácie patril chrámu sv. mučeníka Dimitrija v dedine Kamienka. Historická pieseň o zázračnom slzení ikony Matky Božej v klokočovskom chráme v roku 1670, ktorá podľa legendy plakala nad trýzneným národom pod tlakom protestantských represálií na Zemplíne v Užskej stolici a iných oblastiach horného Uhorska. Rusínski tvorcovia piesne prevzali oznamovací motív a formu piesne zo západu, od Slovákov. Medzi paralely rusínskych a slovenských piesní patria motívy Boha. /Lit. 34, str. 95,96, 98, J.K./
- 1889 Spoločnými silami miestnych a ruských Ukrajincov v Haliči sa vytvoril nový literárny jazyk – ukrajinský s jednotným ukrajinským pravopisom. Do východohaličských škôl, úradov i súdov bol tento jazyk uvedený na základe poľsko – ukrajinskej dohody medzi haličsko-poľskou vládou a ukrajinskou stranou národovcov. V dohode sa vedenie ukrajinských národovcov zaviazalo mierniť protipoľskú propagandu a zato získalo rozšírenie práv ukrajinského jazyka v haličskej správe, školstve, súdnictve v učiteľských seminároch, získalo nové gymnázium v Kolomyji, katedru ukrajinskej histórie na Lvovskej univerzite. Strediskom vedeckých snáh sa stávalo „Tovaryštvo imeni Ševčenka“, túto iniciatívu neskôr prevzala „Ukrajinska výdavniča spilka“. Haličská rusínska inteligencia namiesto domácej staroruštiny začala používať podneprovský ukrajinský jazyk. /Lit. 9, str. 159, J.K./
- 1890 V Haliči žili Poliaci, Rusíni, Židia i kolonisti. Západnú časť Haliče osídľovali Lemkovia, východnú, Bojkovia a Huculi. Za rusínske mesta boli považované mestá: Gribov, Gorlice, Žmigorod, Dukľa, Rimanov, Novotanec, Bukovsko. Známe minerálnymi vodami boli rusínske obce: Ščavnica, Krinica a Ivonič. Rusínske obce boli i v Transylvánii, mena mali prídavok – orosz. K rusínskemu jazyku sa prihlásilo 2826262 obyvateľov v strednej Európe. V tom čase v Haliči bolo 1.868 rusínskych škôl. Obyvatelia sami seba nazývali Rusínmi alebo Rusnákami. Bojkovia sa rečou odlišovali od Lemkov a Huculov /Lit. 18, str. 776, J.K./
- 1891 Kňaz Alexis Toth z Minneapolisu pripojil svoju gréckokatolícku farnosť k Ruskej pravoslávnej cirkvi, čo bolo začiatkom hnutia "návrat k pravoslávii" v USA. V roku 1994 bol A. Toth Pravoslávnou cirkvou Ameriky vysvätený na sv. Alexisa
- 1892 Vznik najstaršej rusínskej organizácie v USA - gréckokatolíckej únie „Sojedenenije grekokatolíčeskich bratstv“ a jej tlačového orgánu pod názvom „Amerikánskyj ruskij viestnik“
17. 11. 1892 V Krásnom Brode, Medzilaborciach, neskôr v Strážskom /1894/ a inde vznikali rafinérie nafty. Ropa sa pokusne ťažila na severnom a východnom Slovensku a v Haliči /Lit. 12, str. 118, J.K./
- 1895 Gréckokatolícke biskupstvo v Prešove založilo Učiteľský seminár v Prešove, vyučovanie však viedli výlučne v maďarčine /Lit. 11, str. 147, J.K./
- 1897 V Nowom Saczi je otvorená prvá inštitúcia pre potreby Lemkov „Russka bursa“
- kon. 19. a zač. 20. st. Spisovatelia a kultúrni činitelia prešovského regiónu boli nútení tvoriť

v izolácii a publikovať tam, kde to bolo možné, v Užhorode, alebo vo L'vove, v susednej Haliči. Spomedzi najznámejších rusínskych spisovateľov v Uhorsku boli Alexander Pavlovič /1819 – 1900/, Anatolij Kralický /1835 – 1894/, Július Stavrovský – Popradov /1850 – 1899/, Ivan Danilovič Korytňanský /1834-1895/, Ivan Kizak /1856 – 1929/, Emil Kubek /1859 – 1940/. Všetci boli gréckokatolícki kňazi. Učiteľ bol Ján Polivka /1866 – 1930/. Najvýznamnejším z prešovského regiónu bol univerzitný profesor Anton Hodinka /1864 – 1946/. Pavlovič a Stavrovský – Popradov ostali v prešovskom regióne, kde slúžil v malých farnostiach. Všetci iba pokračovali v rozvíjaní zásad vytvorených A. Duchnovičom a A. Dobrianskym. Spolupracovali s rusofilmi Haliče. Nazdávali sa, že používaním ruštiny, jazyka svetovej veľmoci, môžu spomaliť pomadžarčovanie a asimilačné procesy medzi Rusínmi. Odmietali úsilie bádateľov – ukrajinofilov z Haliče Vladimíra Hnaťuka /1871 – 1926/ a Ivana Verchratského /1846 – 1919/, ktorí dúfali, že sa im počas študijných ciest podarí vštepiť ukrajinské národné povedomie v prešovskom regióne a v Podkarpatskej Rusi. Podkarpatskí Rusíni tvrdo odmietali novú ukrajinskú ideológiu. Jeden z podkarpatských spisovateľov sa vyjadril: "Na tejto strane Karpát nieto ani jedného vzdelaného Rusa, ktorý by mohol byť zapálený za vaše nezávislé písmo (t.j. ukrajinskú fonetickú abecedu) a snahy o nezávislosti. Medzi nami nemôže byť žiadnej spolupráce, tak ma nechajte na pokoji." Najhoršie bolo to, že vzdelanci neprodukovali žiadnych ďalších vedúcich činiteľov. /Lit. 11, str. 147,148, J.K./

kon. 19. a zač. 20. st. Proukrajinskí historici začali považovať národ Ukrajincov za starší útvar ako národ Veľkorusov, ktorí mali svoj počiatok v 12. – 13. storočí, ale vznik ukrajinského národa kládli až do 6. storočia n. l. a je spojený s menom slovanskej skupiny Antov. Antov Ukrajinci považovali za svojich predkov, ktorí vytvorili ukrajinský národ. Pravlasťou ukrajinského národa bola stredná oblasť Dnepra. Ukrajinci sa do oblasti Dnepra neprisťahovali z Karpát, ale žili pri Dnepri od pradávna /Lit. 6, str. 25, J.K./

kon. 19. a zač. 20. st. Začínajúc od krymskej vojny z Ruskom rakúska, predtým proruská, politika v Haliči a Bukovíne sa zmenila na protiruskú. Vláda začala úmyselne podporovať ukrajinské tendencie protiruského zamerania. Otázkou uprednostňovania ukrajinského politického a kultúrneho separatizmu využívala pre svoje ciele zahraničnej politiky proti Rusku a k oslabeniu ich vlastných pozícií. /Lit. 9, str. 15, J.K./

kon. 19. - zač. 20. storočia Rusínske gréckokatolícke duchovenstvo v Uhorsku bolo v prevážnej miere pomadžarčené a slúžilo maadžarizačným cieľom. Skôr brzdilo ako pomáhalo národnouvedomovaciemu procesu Rusínov, komplikovalo ho. V rusínskom prostredí Uhorska sa sebauvedomovací proces začal rozvíjať viac prostredníctvom šíriaceho sa pravoslavia, otvárajúceho dvere k slovanskému Rusku a sprostredkované k vlastnej identite a to až do takej miery, že naburavalo maadžarské asimilačné snahy. Nežiadalo od veriacich koblinu a rokovinu, alebo aspoň nie v takej výške ako gréckokatolícki kňazi pritom sa mu prihovárало rovnako zrozumiteľným bohoslužobným jazykom /Lit. 13, str. 92,93, J.K./

1901 i 1905 Veľkou väčšinou hlasov v makovickom okrese vyhral voľby do uhorského snemu gréckokatolícky farár z Becherova Dr. Michal Artim, ktorého podporila prevážna časť rusínskeho obyvateľstva. Do volieb išiel s programom opozičnej maadžarskej ľudovej strany, lebo veril, že táto strana bude obhajovať záujmy chudobného národa. Snažil sa presadzovať požiadavky slovenského i rusínskeho obyvateľstva, ale bez väčších

úspechov. Za svojej poslaneckej éry v rámci pomoci sám zakúpil hodiny do Rímskokatolíckeho kostola sv. Margity v Zborove, ktorý vyhorel pri požiari Zborova /Lit. 16, str. ???, J.K./

- 1904 Vydanie zbierky poézie Gabora Kostelníka - prvej knihy napísanej vojvodinsko - rusínskym jazykom
- 1904 V Uhorsku sa konal prvý súdny proces v ktorom viacerí rusínski roľníci boli žalárovaní len preto, že sa vyhlásili za pravoslávnych. Pravoslávnych obviňovali zo spojenia z Ruskom a následkom toho ich upodozrievali z vlastizradnej činnosti /Lit. 11, str. 149, J.K./
- 1906 Prešovský región mal iba 23 základných škôl, ktoré používali istú formu rusínčiny a v 68 základných školách sa uplatňovalo rusínsko-maďarské bilingvalné vyučovanie. /Lit. 11, str. 148, J.K.
- 1906 Stepan Ľudkevič sa cítil Haličanom a nie Ukrajincom. Medzi tými dvoma etnikami videl rozdiel v názvoch, v spôsobe života, v psychológii myslenia i v kultúre. To boli, podľa Ľudkeviča, typické znaky ktorými sa odlišovali Haličania od Ukrajincov /Lit. 19, str. 14, J.K./
- 1907 V Uhorsku nadobudol platnosť nový školský zákon, podľa ktorého sa všetky písomnosti viedli len po maďarsky, bolo zakázané v školách vyučovať o sv. Cyrilovi a Metodovi alebo o sv. Vasilijovi. Rusínsky vyučovací jazyk sa zmenil na maďarský vo všetkých 68 bilingvalných rusínsko – maďarských školách. Počet škôl používajúcich istú formu rusínčiny poklesol z 23 na 9 /Lit. 11, str. 150, J.K./
- 1910 K rusínskej národnosti sa prihlásilo 39 033 obyvateľov Zemplinskej župy, 38 500 obyvateľov Šarišskej župy a 12 327 obyvateľov Spišskej župy, spolu 89 860 obyvateľov Prešovského regiónu /Lit. 32, str. 54, J.K./
- 1911 V Nowom Saczi začali vychádzať prvé lemkovskorusínske noviny „Lemko“
- 1913 V Uhorsku sa konal druhý súdny proces a 32 rusínskych roľníkov bolo žalárovaných len preto, že sa vyhlásili za pravoslávnych, tým eliminovali maďarizačný proces, sledovali politické ciele /Lit. 26, str. 12, J.K./
Pravoslávnych obviňovali zo spojenia z Ruskom a následkom toho ich upodozrievali z vlastizradnej činnosti /Lit. 11, str. 149, J.K./
- 1914 V auguste vypukla I. svetová vojna; v októbri bol lemkovský región okupovaný ruskými cáorskými vojskami
- 1914 Uhorsko opustilo približne 150000 Rusínov z nich polovica pochádzala z prešovského regiónu – hlavne z podhorských obcí severne od Bardejova a Svidníka v Šarišskej župe a z obcí Kamienka a Litmanová v severnej časti Spišskej župy /Lit. 11, str. 149, J.K./
- 1914 V Podkarpatskej Rusi a v Prešovskom regióne nebola ani jedna štátna škola s rusínskym vyučovacím jazykom, všetky boli maďarské. Cirkevných rusínskych škôl bolo iba 18 v ktorých sa učilo 2000 žiakov /Lit. 32, str. 51, J.K./
- 1914 -1915 Rakúska vrchnosť deportovala takmer všetkú lemkovskorusínsku inteligenciu do koncentračného tábora v Talerhofe neďaleko Grazu (Rakúsko)
- 1915 Skupina proukrajinsky orientovaných haličských poslancov rakúskej vlády sa snažila dosiahnuť povolenie, aby namiesto názvu Rusíni

smeli používať názov Ukrajinci. Rakúska vláda si vyžiadala odporučenie od profesorov viedenskej univerzity. Stanoviska profesorov na užívanie názvu ukrajinsky namiesto rusínsky boli rozdielne pretože v cárskom Rusku územie Dnepra a Dnestra bolo obývané obyvateľmi, ktoré sa nazývalo Maloruským nie Ukrajinským a v Rakúsku žili Rusíni a nie Ukrajinci /Lit.6, str. 22, J.K./

- 1915 Gréckokatolícky prešovský biskup Štefan Novák (vysvätený v roku 1913) zaviedol do škôl a liturgických textov latinskú abecedu a zároveň prestal používať tradičný juliánsky kalendár a zmenil ho v prospech gregoriánskeho. Národný život Rusínov prešovského regiónu poklesol na najnižšiu úroveň. Neexistovali žiadne stredné školy kde by sa používal materinský jazyk, žiadne inštitúcie. Jediným periodikom bol časopis „Nasze Otecsesztvo“ písaný iba latinkou s maďarskou transkripciou, v časopise nebolo žiadne rusínske vlastenectvo. Cirkevná hierarchia i mnohí gréckokatolícky kňazi a svetská inteligencia boli celkom pomadžarčení, nastál stav za ktorého asimilácia Rusínov bola neodvratná. /Lit. 11, str. 150, J.K./
- 1916 Vatikán založil v USA osobitnú správu pre gréckokatolíkov z Uhorska
- máj 1917 V New Yorku vznikla liga za oslobodenie Karpatskej Rusi
- 1918 V USA sa začala rusínska uhorská emigrácia oveľa rýchlejšie národne kryštalizovať na báze pravoslavia, pravda, s výraznejšou rusofílskou orientáciou. Tento národnouvedomovací proces prebiehal rýchlejšie v USA ako na domácej pôde. Stál sa odrazom aj pre štátoprávne úvahy, ale opäť len na pôde USA. Štátoprávne úvahy Rusínov boli podmienené predovšetkým aktivitou Slovákov vo všetkých rusínskych konfesiónálnych orientáciách /Lit. 13, str. 93, J.K./
- máj 1918 Redaktor Americko-ruského vestníka Nikolaj Pačuta, reprezentujúci rusofílsky a pravoslávny smer, ako prvý neoficiálne požiadal T.G. Masaryka o pričlenenie území, na ktorých žijú Rusíni, do budúceho československého štátu /Lit. 13, str. 93, J.K./
- 23.7.1918 Vznik Americkej národnej rady Uhrorusov v Homesteade (Pensylvánia) Na čele stál mladý právnik z Pittsburghu Gregor Žatkovič /1886 – 1967/ /Lit. 11, str. 151, J.K./
- október 1918 Rozpad Rakúsko-Uhorska; vznik republík
5. november 1918 Bola schôdza rusínskej inteligencie v Užhorode, kde za súhlasu biskupa Pappa zvolili zvláštny výbor. Na jeho čele stál Augustin Vološin (1874 – 1945) /Lit. 26, str. 17, J.K./
8. november 1918 Ustanovenie prvého národného výboru uhorských Rusínov v Starej Ľubovni, čelným predstaviteľom sa stal miestny gréckokatolícky kňaz Emilián Nevický /1878 – 1939/, vo výbore boli zástupcovia Šarišskej a Spišskej župy /Lit. 11, str. 152, J.K./
9. november 1918 V Užhorode bolo zvolané ľudové zhromaždenie, na ktorom bola vytvorená Uhorská národná rada. Kanonik Simon Szabó (1863 – 1929) bol zvolený za jej predsedu a A. Vološin za jedateľa. Na zhromaždení účastníci prijali memorandum, v ktorom sa vyslovili za celistvosť maďarského štátu a zároveň žiadali pre Rusínov také práva, ake budú mať aj iné národy tohto štátu, žiadali autonómnu správu gréckokatolíckej cirkvi, vybudovanie katedry ruského (rusínskeho) jazyka na budapeštianskej univerzite a hospodárske reformy /Lit.

str. 17, J.K./

- november 1918 V priebehu troch mesiacov vzniklo na území Karpatskej Rusi niekoľko národných rád, ktoré žiadajú pripojenie územia k Maďarsku, Rusku, Československu alebo Ukrajine */Lit. 11, str. 152, J.L./*
- jeseň 1918 Gréckokatolícka rusínska emigrácia v USA pristúpila k predkladaniu požiadaviek na utvorenie štátu pre Rusínov v Uhorsku, v prvom rade podporila alternatívu samostatnej Uhrorusie */Lit. 13, str. 93, J.K./*
- 12.11.1918 Americká národná rada Uhrorusov požadovala pripojenie Karpatskej Rusi k Československu
12. 11. 1918 V Scanrote /USA/ sa konala konferencia Americkej rusínskej národnej rady, na ktorej sa 67 percent delegátov vyslovilo za pripojenie Podkarpatskej Rusi k česko-slovenskému štátu. Podmienkou bola politická autonómia. Porada rusínskych národných rád v Užhorode 8. 5. 1919 toto rozhodnutie potvrdila */Lit. 12, str. 129, J.K./*
- 30.november 1918 Prehlásenie SNR k Rusínom
Bratia Rusíni ! S najväčšou láskou prichádzame k Vám a prosíme Vás, aby ste sa ako slobodný národ k nám pripojili. My, ale Slovania, ako aj Vy, sme, my Vám plnú autonómiu nie v budúcnosti sľubujeme, no **Vašu plnú autonómiu tak v cirkevných, ako aj v školských záležitostiach už teraz uznávame**. Vaše starodávne obrady a tradície budú ochránené. Budeme sa zasadzovať, aby ste svoje gymnaziálne školy mali a čím skôr pre Vás aj osobitná univerzita, s rusínskymi prednášajúcimi, postavená a otvorená bola. Okrem toho, nech čím skôr Pán Boh dá, začneme železnice budovať, aby aj Vaša zem bola s celým svetom prepojená, postavíme aj rozličné fabriky, aby národ rusínsky tu nachádzal živobytie a nebol nútený v cudzích krajinách za prácou sa túlať.
(M. Dula, predseda a K.A. Medveckým, tajomník, Turčiansky Svätý Martin)
(JL)
- 24.11.1918 Rusíni Bačky (Vojvodina) sa pripojili k Srbom a vládne národnému zjazdu v Novom Sade a vyhlásili jednotu s Kráľovstvom Srbov, Chorvátov a Slovincov (Juhoslávia)
- 5.12.1918 Vyhlásenie Lemkovej rusínskej republiky vo Florynke na čele s Jaroslavom Kačmarčekom; existovala do marca 1920
10. decembra 1918 Orest Sabo (1867-194?) s poverenia maďarskej vlády zvolal do Budapešti národné zhromaždenie uhorských Rusínov. Na zhromaždení bola nastolená požiadavka integrity Maďarska a pre Rusínov zriadenie zvláštnej rusínskej gubernie so sídlom v Mukačeve a zriadenie rusínskeho ministerstva. Vystúpili proukrajinski delegáti s kritikou zachovania integrity Uhorska a žiadali pripojenie Podkarpatskej Rusi k Ukrajine. Predsedníctvo zhromaždenia malo zvolať nové zhromaždenie na 21. januára 1919 v meste o ktorom rozhodne väčšina. Toto prinútilo maďarskú vládu zriadiť rusínsku autonómiu zákonom číslo X zo dňa 21. decembra 1918, ktorá dostala názov Ruská Krajina. *Lit. 26, str. 18, J.K./*
- 21.12.1918 Maďarská republika vytvorila autonómnu oblasť Rus'ku krajinu so sídlom v Mukačeve na čele s Oresztom Szabóom
- 21.12.1918 Pod ochranou československých oddielov ruskej armády, členovia Národnej rady Lemkov zo Sanoku, v Haliči, sa spojili s Beskydovou skupinou a založili Karpatsko-ruskú národnú radu „Karpato-russkij Narodnyj Sovjet“, podporovatelia Nevického tvorili opozíciu */Lit. 11, str. 153, J.K./*

7. januára 1919 Členovia Karpatsko-ruskej národnej rady na čele s Beskydom sa zišli v Prešove a po prvý raz verejne vyhlásili túžbu zjednotiť sa s novovzniknutou Československou republikou. Československá vláda na základe toho vyslala Beskyda ako člena svojej delegácie na mierovú konferenciu do Paríža /Lit. 11, str. 153, J.K./
31. 1. 1919 Americkému prezidentovi Woodrowovi Wilsonovi bolo zaslané memorandum v ktorom boli vyjadrené tri princípy prešovskej Karpatsko-ruskej národnej rady: 1. jednota všetkých oblastí obývaných Lemkami do jednej entity nazývanej Karpatská Rus, 2. pocit spolupatričnosti k veľkému ruskému národu a zamietanie separatizmu ukrajinských politikov, 3. podpora snahy stať sa autonómnou ruskou súčasťou Československej republiky /Lit. 11, str. 153, J.K./
- február 1919 Gregor Žatkovič prišiel z USA do Užhorodu v priebehu mesiaca za pomoci miestnych Rusínov, vedených Augustinom Vološinom /1874-1945/, zorganizoval Rusínsky klub „Ruskij klub“. /Lit. 11, str. 154, J.K./
- 12.3.1919 Československej vláde bolo zaslané memorandum v ktorom boli vyjadrené tri princípy prešovskej Karpatsko-ruskej národnej rady: 1. jednota všetkých oblastí obývaných Lemkami do jednej entity nazývanej Karpatská Rus, 2. pocit spolupatričnosti k veľkému ruskému národu a zamietanie separatizmu ukrajinských politikov, 3. podpora snahy stať sa autonómnou ruskou súčasťou Československej republiky /Lit. 11, str. 153, J.K./
- okolo 15.4.1919 Československé vojenské sily pomocou francúzskych oddielov a Rumunov vytlačili Maďarov a ich vládu sovietskych v Mukačeve z oblasti Ruskej Krajiny. Maďarská orientácia bola odsúdená /Lit. 11, str. 154, J.K./
- 20.4.1919 Dohodovým mocnostiam bolo zaslané memorandum v ktorom boli vyjadrené tri princípy prešovskej Karpatsko-ruskej národnej rady: 1. jednota všetkých oblastí obývaných Lemkami do jednej entity nazývanej Karpatská Rus, 2. pocit spolupatričnosti k veľkému ruskému národu a zamietanie separatizmu ukrajinských politikov, 3. podpora snahy stať sa autonómnou ruskou súčasťou Československej republiky /Lit. 11, str. 153, J.K./
1. 5. 1919 Americkému prezidentovi Woodrowovi Wilsonovi bolo zaslané memorandum v ktorom boli vyjadrené tri princípy prešovskej Karpatsko-ruskej národnej rady: 1. jednota všetkých oblastí obývaných Lemkami do jednej entity nazývanej Karpatská Rus, 2. pocit spolupatričnosti k veľkému ruskému národu a zamietanie separatizmu ukrajinských politikov, 3. podpora snahy stať sa autonómnou ruskou súčasťou Československej republiky /Lit. 11, str. 153, J.K./
8. 5.1919 V Užhorode sa stretlo asi 200 rusínskych delegátov a založili Ústrednú ruskú národnú radu „Centralna Russka Narodna Rada“. Centrálna rusínska národná rada v Užhorode hlasovala za pripojenie karpatskorusínskeho územia k Československu na základe úplnej autonómie. Záležitosti haličských Lemkov, neriešili, ponechali napospas poľskej anexii. To znamenalo stratu vplyvu A. Beskyda a posilnenie vplyvu Vološina a Žatkoviča. Rusíni prešovského regiónu boli zaradení do rámca slovenskej správy /Lit. 11, str. 154, J.K./
- 2.7.1919 Vznik Rusínskej národnej vzdelávacej spoločnosti - prvej kultúrnej organizácie Rusínov Vojvodiny
- 10.9.1919 St. Germainská dohoda uznala pripojenie Rusínov žijúcich na juh od Karpát k Československu so zárukou "najširšej autonómie zlučiteľnej s jednotnosťou štátu Československého"
- po septembri 1919 Hranica medzi Slovenskom a Podkarpatskou Rusou bola stanovená československou stranou po súhlase Centrálnaj ruskej národnej rady v máji

a po súhlase saintgermanskej mierovej zmluvy v septembri /Lit. 13, str. 101, J.K./

- 1919 Rusíni, ktorých územie sa stalo súčasťou Československej republiky prijali česko-slovenskú štátnosť ako východisko z mála reálne existujúcich možností a chápali ju ako štátnosť českého štátu, do ktorého boli ochotní vstúpiť a do ktorého vstupovali aj Slováci. Účasť Slovenska v novom štáte bola vyjadrená priamo v jeho názve, účasť Rusínov a Ukrajincov, po odmietnutí ich návrhu na Česko-Slovensko-Ruskú republiku, bola zakotvená autonómiou, ktorú mala garantovať Spoločnosť národov. Žilo tam 477 430 Rusínov, ktorí hľadali a definovali svoju národnú identitu v politickej, hospodárskej a kultúrnej sfére /Lit. 13, str. 102, J.K./
- august 1919 Na Slovensku sa uskutočnilo predbežné sčítanie obyvateľstva za Rusínov sa prihlásilo 93.411 osôb /Lit. 11, str. 157, J.K./
- október 1919 Založenie prvého univerzitného oddelenia rusinistiky - Katedry rusínskeho jazyka a literatúry na Univerzite v Budapešti
- jeseň 1919 V politickej oblasti boli nezhody medzi privržencami rusínskej orientácie (časť ktorej sa neskôr začala prikláňať k ukrajinskej orientácii) a veľkoruskej orientácie vyústili do rozdelenia Centrálny ruskej národnej rady na dve centrálny rady. Proukrajinská centrálna rada bola vedená A. Vološinom, dr. M. Stripským, mjr. E. Puzom a dr. J. Braščajkom. Proruská centrálna rada bola vedená dr. A. Beskidom, A. Gagatkom, I. Purkanovičom a V. Nyčajom. Samotný Žatkovič inklinoval k proukrajinskej centrálny rade. /Lit. 26, str. 44, J.K./
22. decembra 1919 Bol prijatý program Direktória, ktorý podporovala proukrajinská (Vološinova) Centrálna ruská národná rada. Program požadoval od česko-slovenskej vlády vydanie „Osobitnej ústavy podkarpatských Rusínov“. /Lit. 26, str. 45, J.K./
- 1920 Američan rusínskeho pôvodu Gregor Žatkovič bol vymenovaný za prvého guvernéra Podkarpatskej Rusi
18. januára 1920 Proukrajinská (Vološinová) Centrálna ruská národná rada prijala Deklaráciu, ktorou sa obracala na T. G. Masaryka s požiadavkami na zabezpečenie plnej a fungujúcej autonómie /Lit. 26, str. 45, J.K./
19. januára 1920 G. I. Žatkovič pricestoval do Prahy v doprovode dvoch členov Direktória, dr. Juliusda Braščuka a dr. E. Toronského, a nevymenovaného člena Direktória majora E. Puzu. V Prahe žiadali od prezidenta a vlády, aby sa prerokovali a vyriešili územné, ústavné a admionistratívne problémy Podkarpatskej Rusi. Po rozhovore s A. Švehlom, E. Benešom a M.Hodžom boli vytvorené tri komisie – územná, ústavná a oadministartívna. Zasadala a pracovala len teritoriálna. Na komisiu prišiel i poslanec dr. Hrušovský za slovenskú stranu a oznámil, že hranicou sa už zaoberal Klub slovenských poslancov pri parlamente a že slovenská strana dobrovoľne necháva Podkrapatskej Rusi územie, ktoré leží medzi riekami Uh a Círvka na území Užhorodskej župy a malú časť severovýchodného Zemplína. Komisia sa rozišla bez záverov a dohody. /Lit. 26, str. 42,43, J.K./
2. marca 1920 V rámci pozemkovej reformy bola zrušená cirkevná povinnosť „koblina“ a „rokovina“, tým bola ohrozená existencia gréckokatolíckych duchovných. Pravoslávna cirkev túto povinnosť od veriacich nepožadovala. /Lit. 26, str. 58, J.K./
5. mája 1920 G.I.Žatkovič bol vymenovaný prezidentom za guvernera Podkrapatskej Rusi /Lit. 26, str. 45, J.K./

- 1920 Obec Becherov získala vlastného pravoslávneho kňaza z USA. Do prvej svetovej vojny to bola jediná pravoslávna obec na Slovensku. Na pravoslávie pristúpili viacere rodiny z obcí Chmeľová, Stebník, Varadka a Nižná Polianka /Lit. 11, str. 160, J.K./
- 1921 Rusíni prešovského regiónu Slovenska zostali národnostnou menšinou, československou ústavou mali zaručené právo používať svoj materinský jazyk vo verejnom styku i v tlači. Rusíni Podkarpatskej Rusi popri Čechoch a Slovákoch sa stali jedným zo štátotvorných národov československej republiky /Lit. 11, str. 156, J.K./
16. marec 1921 Gregor Žatkovič, prvý guvernér Podkarpatskej Rusi, odstúpil zo svojej funkcie z dôvodu odmietania československej vlády spojiť prešovský región s Podkarpatskou Rusou a odmietanie prislúbenej autonómie Podkarpatskej Rusi /Lit. 11, str. 156, Lit. 26, str. 48, 49, J.K./
16. apríla 1921 T.G. Masaryk podpísal demisiu Žatkoviča /Lit. 26, str. 49/, J.K./
- jún 1921 Žatkovič odcestoval do USA a svojim odchodom oslabil politické sily Podkarpatskej Rusi. /Lit. 26, str. 49, J.K./
- 1921 Anton Beskyd, predseda užhorodskej Ústrednej národnej rady po odstúpení Žatkoviča z funkcie guvernéra Podkarpatskej Rusi pokračoval v podobných požiadavkách pripojenia prešovského regiónu k Podkarpatskej Rusi a uznanie utonómie Podkarpatskej Rusi. V Prešove založil Ruskú národnú stranu „Russkaja Narodnaja Partija“ Do československého parlamentu v Prahe za prešovský región zvolili Juraja Lažu /1867 – 1929/ /Lit. 11, str. 157, J.K./
- 1921 Na Slovensku bol súpis obyvateľstva, k Rusínom sa prihlásilo 85.628 obyvateľov /Lit. 11, str. 158, J.K./
23. novembra 1922 V Prešove sa konal kongres podkarpatoruských politických strán. Boli nastolené požiadavky úpravy hraníc medzi Podkarpatskou Rusou a Slovenskom od rieky Poprad po Tisu a okamžité zavedenie autonómie /Lit. 26, str. 74, J.K./
28. novembra 1922 V Pittsburgu v USA sa konal kongres rusínskej emigrácie, kde boli nastolené požiadavky úpravy hraníc od rieky Poprad až po Tisu, požadovali ukončenie vnútorných rozbrojov a zjednotenie rusínskej komunity. /Lit. 26, str. 75, J.K./
- 1923 Vydanie prvej gramatiky napísanej bačvanským (vojvodinským) rusínskym jazykom, autorom ktorej bol Gabor Kostelnik
14. novembra 1923 Vláda Československej republiky za druhého guvernéra Podkarpatskej Rusi vymenovala Antona Beskyda, pritom bol prinútený vládou zmeniť svoj postoj a vzdať sa požiadavky pripojenia prešovského regiónu k Podkarpatskej Rusi. Prvé čo urobil ako guvernér bolo, bolo stiahnutie modro-žltých ukrajinských vlajok zo štátnych budov, ktoré symbolizovali nezávislosť ukrajinskej Podkarpatskej Rusi v Československej republike /Lit. 11, str. 157, Lit. 26, str. 49, 73, J.K./
- 1924 Vznik Ruténskeho gréckokatolíckeho exarchátu v Pittsburgu (USA)
- 1924 Začali vychádzať prvé vojvodinskorusínske noviny „Ruskí novini“ (Novi Sad)
9. 10. 1925 Bol založený Ruský krúžok v Košiciach, ktorého stanovky boli schválené výnosom Ministra ČSR s plnou mocou pre správu Slovenska v Bratislave.

- Cieľom krúžku bolo zabezpečiť vzájomný styk miestneho obyvateľstva s Rusmi, oboznamovanie tunajšej spoločnosti s ruskou kultúrou a podľa možností aj poskytovanie podpory Rusom, ktorí to potrebujú /Lit. 14, str. 126, J.K./
- 1926 Komunistická strana Československa a jej podkarpatská sekcia si osvojila názor ukrajinskej komunistickej strany, že obyvatelia prešovského regiónu, bez ohľadu na to, ako sa sami nazývajú, sú Ukrajinci a akákoľvek iná národná orientácia by sa mala ignorovať /Lit. 11, str. 166, J.K./
- 1927 Novomenovaný gréckokatolícky prešovský biskup Pavol Gojdič /1888-1960/ založil v Prešove „Spoločnosť Petra“, aby pomohol rekonštruovať kostoly a tlačiť náboženské knihy. Postavil sa na čelo zápasu vo veci vyučovania v rusínskom nárečí na základných školách. Náboženská otázka bola úzko prepojená s problémom národnej identity, boli proti zavádzaniu umelého ukrajinského jazyka z Haliče, ktorý sa používal na Podkarpatskej Rusi /Lit. 11, str. 161, J.K./
- 1928 Československý parlament schválil zákon ktorým rozdelil republiku na štyri územia: Čechy, Morava a Sliezske, Slovensko a Podkarpatskú Rus /Lit. 11, str. 157, J.K./
- január 1929 Založenie Združenia Lemkov Spojených štátov a Kanady vo Winnipegu (Manitoba)
- február 1929 Vatikánsky dekrét Cum Data Fuerit o celibáte a cirkevnom majetku spôsobil vnútornú revolúciu medzi gréckokatolíckimi (byzantskými katolíckimi) v USA
- 1929 Filaret Kolessa uznáva dve etnografické zóny: Východnú – poddneprovskú, ktorá zaberá oveľa väčšie územie a je jednotnejšia a Západnú-karpatskú, ktorá zaberá menšie územie a je viac diferencovaná. Kolessa medzi tými dvoma etnografickými zónami vidí také rozdiely: v reči, hudbe, národnej architektúre, odeve, povahových i charakterových vlastnostiach človeka, v spôsobe života a v zamestnaní obyvateľstva. O Lemkovskom hudobnom štýle tvrdí, že sa prekrýva s hranicami lemkovskej reči. U Lemkov vidí rozšírený novouhorský typ piesní formy AA5BA, ktorý sa nachádza iba u Slovákov, Moravanov a Vyšných Slezanov, u Ukrajincov sa nenachádza. Rusínske piesne sú totožné so slovenskými, českomoravskými a niekedy s poľskými, ale nie s ukrajinskými. Veľa piesní je iba lemkovských. Janské piesne sa na Ukrajine nenachádzajú sú iba u Rusínov a Slovákov /Lit. 21, str. 50, J.K./
- asi 1930 Názov Ukrajina, Ukrajinci, ukrajinský sa v 30-ých rokoch 20.storočia uchytil v Haliči, kde sa stále používalo nazvanie Rusín alebo Maloros. /Lit. 6, str. 284, J.K./ V Podkarpatskej Rusi a na Slovensku sa Rusíni naďalej nazývali svojim pôvodným pomenovaním. J.K.
- 1930.40 Vyrástol problém uvedenia, či skôr neuvádzania autonómie Podkarpatskej Rusi do života, ktorý komplikoval vnútropolitickú situáciu v Československu /Lit. 13, str. 102, J.K./
- 19.1.1931 Pod predsedníctvom K. Stodolu vznikol národohospodársky ústav pre Slovensko a Podkarpatskú Rus /NARUS/. NARUS združil mladú a strednú generáciu slovenských národohospodárov, vypracoval projekty industrializácie Slovenska a zaslal vláde niekoľko memoránd, v ktorých žiadal podporu pri uskutočňovaní svojich zámerov /Lit. 12, str. 138, J.K./

- 1931 V Československu vznikol pravoslávny Mukačevsko-prešovský eparchiát patriaci pod jurisdikciu Srbskej pravoslávnej cirkvi
- 1932 Československé Ministerstvo školstva povolilo, aby 59 základných škôl namiesto slovenčiny používalo rusínsky jazyk a v 43 ďalších zaviedli vyučovanie rusínčiny v rozsahu najmenej troch hodín týždenne /Lit. 11, str. 159, J.K./
- 27.apríl 1933 Najvyšší správny súd ČSR vydal nález, ktorý zakazuje používanie výrazov „Ukrajinec“ a „ukrajinský ľud“ na označovanie pôvodného rusínskeho obyvateľstva (JL)
- 1933 Založenie prvej občianskej organizácie Lemkov v Poľsku - Sojuzu Lemkov
- 1933 V Prešove vznikla Duchnovičova spoločnosť pre prešovský región, v tomto roku umiestnili v Prešove sochu Alexandra Duchnoviča /Lit. 11, str. 162, J.K./
- 1934 Pre potreby gréckokatolíkov lemkovského regiónu bola zriadená Apoštolská administratíva Lemkovštiny: vydanie prvých lemkovskorusínskych učebníc pre základné školy, ktoré napísal Metodij Trochanovskij
- 13.-14.marca 1935 Vzburá roľníkov v Habure a Čertižnom proti verejným dražbám odňatého majetku za neplatenie daní /Lit. 11, str. 159, J.K./
- 1935 V prešovskom regióne bolo 18 pravoslávnych chrámov s viac ako 9.000 farníkmi /Lit. 11, str. 160, J.K./
- 1936 **Otvorenie gymnázia v Prešove** s ruským vyučovacím jazykom za pomoci kampane Združenia ruskej mládeže na Slovensku „Objedinenije ruskoj molodoži na Slovakiji“ /Lit. 11, str. 161, J.K./
- 15.3.1937 Bol založený svetský spolok s názvom Spolok bratov sv. Jova Počajevského, patróna cirkevného ruského knihtačiarstva so sídlom v Lodomírovej, stanovú boli schválené výmerom Ministerstva vnútra v Prahe /Lit. 14, str. 132, J.K./
- 1937 Bol založený Rusínsky národný výbor „Rusjkyj Narodnyj Komitet“ /Lit. 11, str. 159, J.K./
- 1937 Duchnovičova spoločnosť v prešovskom regióne mala 38 čítární, mnohé s vlastnými hudobnými a divadelnými krúžkami /Lit. 11, str. 162, J.K./
- jeseň 1937 Referát Ministerstva školstva uskutočnil v Podkarpatskej Rusi referendum s otázkou aký jazyk má byť vyučovacím jazykom – ruský (rusínsky) alebo ukrajinsky. Za rusínsky jazyk boli štyri pätiny obyvateľstva a len jedna pätina bola za ukrajinský jazyk /Lit. 26, str. 86, J.K./
- 1938 Ruský emigrant A.D. Grigorijev počas svojho pobytu v Prešove napísal prácu „Kratkaja gramatika cerkovno-slavjanskogo jazyka“, ktorá vyšla v pravoslávnom kláštore v Lodomírovej, kde žili mnísi – ruskí emigranti /Lit. 14, str. 126, J.K./
- 19.9.1938 Vznik Americkej karpatsko-ruskej pravoslávnej gréckokatolíckej cirkvi (Johnstovská diecéza)
7. 10. 1938 Stretli sa zástupcovia prorusínskej a proukrajinskej Centrálnej národnej rady za účelom, ktorý bol spoločný pre obidva smery – dosiahnuť autonómiu Podkarpatskej Rusi /Lit. 26, str. 95, J.K./
8. 10. 1938 Československá vláda súhlasila s autonómiou Podkarpatskej Rusi /Lit. 26, str. 95, J.K./

11. 10. 1938 Ustanovenie prvej autonómnej vlády Podkarpatskej Rusi na čele s Andrejom Brodijom
11. 10. 1938 Bola vymenovaná prvá autonómna vláda Podkarpatskej Rusi na čele s. A. Bródyom, /1895 – 1947/, ktorý súčasne zastával aj funkciu ministra školstva. tajomníkom vlády sa stal Ján Pješčak /1904-1972/, Dr. Edmund Bačinský sa stal ministrom vnútra, Július Révay ministrom dopravy, Š. Fencik splnomocneným ministrom pre hospodárstvo. Vladnými komisármi boli msgre Augustín Vološin a dr. Ivan Pješčak. /Lit. 12, str. 141, Lit. 11, str. 163, Lit. 26, str. 95, J.K./
12. 10. 1938 V prešovskom regióne podporili myšlienku spojenia s Podkarpatskou Rusou, bola vytvorená 6 – členná komisia, ktorú viedol Štefan Fencik /1892 -1945/, člen vládneho kabinetu Podkarpatskej Rusi a gréckokatolícky prešovský biskup Pavol Gojdič. Komisia mala v Bratislave prerokovať otázku slovensko – rusínskej hranice, ale predseda Slovenskej vlády oboch vedúcich komisie „dočasne“ suspendoval a jednanie sa neuskutočnilo /Lit. 11, str. 164, J.K./
- 12.10. 1938 Prvá vláda autonómnej Podkarpatskej Rusi po vymenovaní priletela lietadlom z Prahy do Užhorodu. /Lit. 26, str. 95, J.K. /
- 26.10.1938 Ustanovenie druhej podkarpatskej autonómnej vlády na čele s Augustínom Vološinom; v novembri bola Podkarpatská Rus premenovaná na Karpatskú Ukrajinu
- zač. novembra 1938 Prorusky a promaďarsky orientovaných činiteľov prvej podkarpatskej autonómnej vlády Bródyho a Fencika prinútili opustiť úrad a vytvorila sa nová vláda na čele s proukrajinsky orientovaným Msgr. Augustínom Vološinom /1874 -1945/. Podkarpatskú Rus premenovali na Karpatskú Ukrajinu a jej administratíva a školy boli úplne ukrajinizované. Aj Vološinová vláda požadovala pripojenie prešovského regiónu ku Karpatskej Ukrajine, ale obyvateľstvo prešovského regiónu bolo rusofilskej orientácie a odmietlo cudziu, „ukrajinskú“ vládu a ukrajinský úradný jazyk tiež považovali za cudzí /Lit. 11, str. 164, J.K./
- 22.11.1938 V Prešove sa stretla Rusínska národná rada a zo 17 členov 15 členov hlasovalo proti zjednoteniu s karpatskou Ukrajinou, namiesto toho požadovali účasť na decembrových voľbách do slovenského parlamentu, do ktorého napokon zvolili Antona Šimku a Gejzu Horňaka /Lit. 11, str. 164, J.K./
22. 11. 1938 Slovenský parlament prijal zákon o autonómii Slovenska v rámci československého štátu /Lit. 12, str. 142, J.K./
- 1938 Na Slovensku bolo 168 rusínskych základných škôl a v ďalších 43 sa čiastočne vyučoval rusínsky jazyk /Lit. 11, str. 159, J.K./
- zač. 1939 Rusínska národná rada v prešovskom regióne bola zakázaná slovenskou vládou, prestali vychádzať noviny „Prjaševskaja Rus“, činnosť Spoločnosti Duchnoviča bola obmedzená. Rusínom umožnili mať jedného poslanca v slovenskom parlamente, ale očakávalo sa od neho, rovnako ako od jeho dvoch predchodcov /Šimko a Horňak/, že bude podporovať politiku vlády. Národné záujmy Rusínov bola schopná brániť iba gréckokatolícka cirkev pod vedením biskupa Gojdiča /Lit. 11, str. 165, J.K./
14. marca 1939 Slovenský snem vyhlásil samostatnú Slovenskú republiku /Lit. 26, str. 97, J.K./

14. marca 1939 A. Vološin odovzdal nemeckému konzulovi Hoffmanovi depešu v ktorej oznamoval, že aj Karpatská Ukrajina vystupuje zo zväzku česko-slovenskej federácie a vyhlasuje svoju samostatnosť pod poručenstvom nemeckej ríše. /Lit. 26, str. 98, J.K./
15. 3. 1939 Karpatská Ukrajina vyhlásila nezávislosť, okamžite bola napadnutá a pripojená k Maďarsku
- 15.3.1939 Slovensko bez svojho južného územia, anektovaného Maďarskom, už v novembri 1938 sa stalo samostatným štátom a spojencom nacistického Nemecka /Lit. 11, str. 164, J.K./
16. marca 1939 Ministerský predseda Maďarska gróf Pavol Teleki vyhlásil, že Karpatská Ukrajina bola obsadená maďarskou brannou mocou /Lit. 26, str. 100, J.K./
- 23.-24. marca 1939 Maďarské vojská obsadili časť okresov Sobrance a Snina na Slovensku, s čím slovenská vláda pod tlakom Nemecka musela súhlasiť. /Lit. 26, str. 100, J.K./
- apríl 1939 Maďari obsadili časť východného Slovenska, vrátane 36 rusínskych obcí /20.000 obyvateľov/ prešovského regiónu /Lit. 11, str. 164, J.K./
22. júna 1939 Maďarský parlament prijal zákon „O zjednotení podkarpatskoruského územia s maďarským štátom“. Parlament žiadal, aby mu bol predložený návrh o zákona o autonómii Podkarpatskej Rusi. Úradnou rečou na Podkarpatskej Rusi bola maďarčina a rusínsky jazyk. /Lit. 26, str. 101, J.K./
- 1940 Pavol Gojdič, biskup gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku získal súhlas slovenskej vlády, že vyučovanie v školách bude patriť do kompetencie cirkvi, čo umožnilo viesť vyučovanie v rusínskom nárečí a vydať štyri nové učebnice. Povolené boli jediné noviny „Novoje vremja“ v Medzilaborciach, používali ruštinu s nárečovými výrazmi a propagovali rusofilskú orientáciu. V Bratislave študenti na univerzite rozvíjali kultúrno-zájmovú činnosť v študentskom klube zvanom Spoločnosť Dobrjanského a vydávali dva časopisy „Studentečskij žurnal“ a „Jar“ /Lit. 11, str. 165, J.K./
- 1941 Vznik prvej vedeckej organizácie karpatských Rusínov - Podkarpatskej vedeckej spoločnosti v Užhorode
- 1943 Andrej Dudáš /1895-1945/ bol náčelníkom administratívnej oblasti Šarisko-zemplínskej župy, ktorá zahŕňala celé východné Slovensko, vydal knižku o rusínskej otázke s takým záverom: „takzvaný rusínsky ľud v karpatskej kotline je svojim pôvodom i charakterom slovenský.“ /Lit. 11, str. 164, J.K./
- marec 1944 Vznikol Karpatsko-ruský autonómny zväz národného oslobodenia /Karpatorusskij Avtonomnyj Sojuz Nacionalnoho Osvoboždenija – KRASNO/ /Lit.11, str. 165, J.K./
- apríl - máj 1944 Viac ako 100 000 Židov bolo z Podkarpatskej Rusi deportovaných do nemeckých nacistických táborov smrti
24. septembra 1944 Rusínska obec Kalinov pri Medzilaborciach sa stala prvou oslobodenou dedinou na území Československa. V Československej armáde bol veľký počet Rusínov, ktorí v rokoch 1939 – 1941 ušli z Podkarpatskej Rusi /Lit. 11, str. 166, J.K./
- sept. - októb. 1944 Sovietska armáda vyhánala Nemcov a Maďarov z Podkarpatskej Rusi
26. 11. 1944 V Mukačeve zasadala Národná rada a požadovala pripojenie

Podkarpatskej Rusi (Zakarpatskej Ukrajiny) k Sovietskemu zväzu

26. 11. 1944 V Mukačeve uskutočnil sa I. zjazd národných výborov Podkarpatskej Rusi (Zakarpatskej Ukrajiny) a schválil manifest, v ktorom formuloval presvedčenie, že len zjednotenie so sovietskou Ukrajinou si zabezpečí Podkarpatská Rus slobodu národného rozvoja, vnútorný hospodársky rozkvet a vonkajšiu bezpečnosť. Zjazd uložil Národnej rade zjednotiť Podkarpatskú Rus (Zakarpatskú Ukrajinu) so svojou veľkou matkou sovietskou Ukrajinou, vystúpiť zo zväzku Československa, požiadať Najvyšší soviat USSR a Najvyšší soviat ZSSR o prijatie do zväzku USSR a splnomocnil Národnú radu (Zakarpatskej Ukrajiny) na realizáciu rozhodnutia zjazdu. /Lit. 35, str. 106, J.K./
- Október 1944 KRASNO privítalo vyhlásenie Slovenskej národnej rady, že obnovený štát by mal byť „bratskou republikou troch rovnoprávných národov – Čechov, Slovákov a karpatských Rusínov“ /Lit. 11, str. 165, J.K./
19. november 1944 V oblasti medzi Stropkovom, Humenným a Medzilaborcami sa partizánske hnutie natoľko rozšírilo, že 26 obcí sa stalo známymi ako „partizánska republika“. Nemecká armáda vykonala rad represálií. Medzi rusínskymi dedinami bol zvlášť tvrdo potrestaný Tokajík, fašisti zastrelili 32 jeho obyvateľov /Lit. 11, str. 166, J.K./
19. november 1944 V Mukačeve sa uskutočnila prvá konferencia Komunistickej strany Zakarpatskej Ukrajiny (KSZU), ktorá prijala rezolúciu „O aktuálnych úlohách Komunistickej strany Zakarpatskej Ukrajiny“, ako hlavný cieľ vytýčila definitívne rozbitie hitlerovskej tyranie vyriešenie národných, kultúrnych a siciálnych otázok na základe zjednotenia so Sovietskou Ukrajinou /Lit. 35, str. 106, J.K./
29. november 1944 predstavitelia prešovského proukrajinského Dočasného národného výboru v Užhorode obrátili sa na Ústrednú národnú radu v Mukačeve so želaním pričleniť k budúcej Zakarpatskej Ukrajine celú prešovskú „Ukrajinu“ s haličskou Lemkovinou /Lit. 35, str. 107, J.K./
- december 1944 Pravoslávny Mukačevský eparchiát bol prijatý pod jurisdikciu Ruskej pravoslávnej cirkvi (Moskovský patriarchát)
1. marec 1945 Vznik Ukrajinskej národnej rady v Prešove; jej úlohou bolo zastupovanie politických záujmov „Ukrajincov“ prešovskej oblasti. Po prvýkrát stalo sa v prešovskom regióne, že sa objavilo pomenovanie „ukrajinský“, bol to odraz komunistickej ukrajinizačnej politiky. Ukrajinská národná rada vyslovila požiadavku zjednotenia s vlastnými bratmi na Podkarpatskej Rusi, ktorú medzi tým premenovali na Zakarpatskú Ukrajinu, ktorá sa zase dovoľavala „zjednotenia so Sovietskym zväzom“ /Lit. 11, str. 166, J.K./ Ukrajinska národná rada Prjaševščiny bola vytvorená na zjazde delegátov z okresov východného Slovenska, obývaných slovenským a rusínskym obyvateľstvom. Členovia KSS boli medzi iniciátormi založenia UNRP a dosiahli v nej rozhodujúce postavenie. /Lit. 35, str. 107, 108, J.K./
1. apríl 1945 Tlačový orgán UNRP uverejnil „Vyhlásenie“ reagujúc na stanovisko, v ktorom SNP vyjadrila nesúhlas so zmenou slovenského vyučovacieho jazyka na jazyk ruský na všetkých školách v tzv. ukrajinských okresoch Prjaševščiny. UNRP vo vyhlásení prikazovala všetkým národným výborom a učiteľom že jedine ona je kompetentná riešiť všetky školské otázky „ukrajinského“ obyvateľstva Prjaševščiny. /Lit. 35, str. 110, J.K./
- máj 1945 Ukrajinská národná rada v Prešove deklarovala svoje stanovisko, že podporí novú Československú vládu vedenú Eduardom Benešom /1884 – 1948/, že ostanú v zložení Československa, ale iba pod podmienkou, že sa Rusínom prizná politická a kultúrna autonómia. /Lit. 11, str. 166, J.K./

- 26 .6.1945 Československo odstupuje svoju najvýchodnejšiu časť - Podkarpatskú Rus, ktorá sa teraz oficiálne nazývala Zakarpatská oblasť a stala sa súčasťou sovietskej Ukrajiny. Rusíni prešovského regiónu ostali oddelení od svojich podkarpatských bratov politickou hranicou, ktorá zosilnela za dva roky ostatým drôtom, strážnymi vežami a zamínovaným pásom
/Lit. 11, str. 166, J.K./
- júl 1946 Československo a Sovietsky zväz podpísali dohodu o výmene obyvateľstva. Volyňskí Česi sa z Ukrajiny mali vrátiť do Čiech a Rusíni z prešovského regiónu mali prísť na ich miesto, na Ukrajinu /Lit. 11, str. 167, J.K./
- 1946 Sovietsky režim zlikvidoval gréckokatolícku cirkev v Haliči /Lit. 11, str. 168, J.K./
- 1946 Vizitácia rostovského arcibiskupa pravoslávnej cirkvi Jejevferija na východnom Slovensku. Jejevferij prišiel do Prahy a stal sa arcibiskupom pražským a českým ako exarcha moskovského patriarchu. /Lit. 36, str. 126, 127, J.K./
- 1946 Ortodoxná cirkev – pravoslávna v Československu, ktorá doposiaľ podliehala jurisdikcii sŕbskej patriarchie, bola prevedená pod právomoc Moskvskej patriarchie. /Lit. 36, str. 126, J.K./
- 1945-1946 Takmer 150 000 lemkovských Rusínov a 12 000 Rusínov z Prešovskej oblasti násilím alebo dobrovoľne emigrovalo na sovietsku Ukrajinu
- 1945 – 1952 Ukrajinská národná rada mala vplyvné noviny „Prjaševščina“ písané v ruštine a nie v ukrajinčine. Problém národnej identity za celý čas nebol riešený. Noviny a reprezentatívne organizácie sa nazývali ukrajinskými, v písomnom kontakte sa používala ruština a obyvateľstvo sa považovalo za Rusínov. Školský systém sa rozšíril na 275 základných škôl, 41 obecných škôl, 4 gymnázia a 2 odborné školy. Vo všetkých školách vyučovacím jazykom bola ruština a nie ukrajinčina. /Lit. 11, str. 167, J.K./
- Apríl 1947 Eparchiálny zjazd pravoslávnej cirkvi na Slovensku /Lit. 36, str. 126, J.K./
25. apríl 1947 Bola zriadená prešovská pravoslávna eparchija za správcu bol moskovským patriarchom vymenovaný Jejevferij, arcibiskup pražský a český /Lit. 36, str. 127, J.K./
- 1947 V apríli a máji v rámci operácie Visla takmer 35 000 Lemkovských Rusínov násilím deportovali do západného Poľska (Sliezsko) a severného Poľska
- 1947 Slovenská národná rada zamietla požiadavku Ukrajinskej národnej rady, aby bola uznaná za hlavného politického reprezentanta všetkých Rusínov na Slovensku /Lit. 11, str. 167, J.K./
- 1947 – 1948 V prešovskom regióne prebiehala kampaň na nábor záujemcov na vysťahovanie na úrodné polia Ukrajiny. Vysťahovalo sa viac ako 12.000 Rusínov, že si zlepšia svoje hospodárske postavenie. Usadili sa najmä v okolí mesta Rovne, na pôde, ktorú opustili volynskí Česi, ktorí sa vrátili do Čiech /Lit. 11, str. 167, J.K./
- február 1948 Komunistická strana Československa vedená predsedom vlády Klementom Gotwaldom prevzala moc do svojich rúk, Eduard Beneš rezignoval z úradu prezidenta republiky. Demokratické spôsoby prejavovania vôle ľudu sa skončili. Začali rozsiahle politické a sociálne premeny, z ktorých tri ovplyvnili na dlhú dobu život Rusínov prešovského regiónu: začala sa éra násilnej kolektivizácie, násilnej dekatolizácie a násilnej ukrajinizácie, ktoré

prebiehali v rokoch 1949 – 1953 /Lit. 11, str. 168, J.K./

- Júl 1948 Moskovský patriarcha vymenoval Jejevferija, arcibiskupa pražského a českého za metropolitu pražského a celého Československa /Lit. 36, str. 127, J.K./
- 1948 Gréckokatolícka cirkev mala viac než 305 000 veriacich, ktorí žili v 240 farnostiach s 1 050 filiálkami a 440 kostolmi. /Lit. 36, str. 126, J.K./
- 1948 V ruštine začal vychádzať nový časopis pravoslávnej cirkvi „Svet Pravoslavija“ /Lit. 36, str. 126, J.K./
- 1949 Začala sa násilná kolektivizácia poľnohospodárstva na dedine. Do roku 1960 v prešovskom regióne združstevnili 63% pôdy /Lit.11, str. 168, J.K./
- 28.8.1949 Sovietska moc zrušila na Zakarpatskú (Podkarpatská Rus) gréckokatolícku cirkev /Lit. 11, str. 168, J.L./
- 1949 V Prešove vybudovali novú pravoslávnu katedrálu, všetky bývalé gréckokatolícke – 239 a pravoslávne – 20 – farnosti zreorganizovali a vytvorili dve pravoslávne biskupstva: v Prešove a v Michalovciach, ktoré boli podriadené ruskému pravoslávne patriarchovi v Moskve /Lit. 11, str. 169, J.K./
- 1949 Do škôl v prešovskom regióne zaviedli ukrajinský jazyk ako vyučovací predmet /Lit. 11, str. 169, J.K./
30. december 1949 Eparchiálne zhromaždenie pravoslávnej prešovskej eparchie, voľba biskupa prešovskej pravoslávnej eparchie, biskupom sa stal archimandrita A. P. Dechtereov, bývalý námorný kapitán a biskup mukačevský /Lit. 36, str. 126, J.K./
- 1950 Gréckokatolícka cirkev mala 282 duchovných, z ktorých 248 zabezpečovalo verejnú duchovnú správu a 34 bolo rehoľníkov /Lit. 36, str. 126, J.K./
28. 4. 1950 Československé úrady v Prešove zvolali cirkevný snem. Prešovský cirkevný sobor (zhromaždenie) ruší gréckokatolícku cirkev v Československu. Biskupa Pavla Gojdiča a viacerých odvolaných duchovných uväznili, rozpustili náboženské rady /Lit. 11, str. 169, J.K./ Pravoslávna cirkev mala k dispozícii celkom 125 kňazov, z toho 17 staropravoslávnych, 94, tzv. zjednotených a 14 novovysvätených duchovných. /Lit. 36, str. 130, J.K./
- Jeseň 1950 Začalo sa vyučovanie v Pravoslávnej bohosloveckej fakulte v Prešove /Lit. 36, str. 131, J.K./
- november 1951 Pravoslávnej cirkvi na Slovensku bola udelená Ruskou pravoslávnu Cirkvou samostatnosť – autokefália /Lit. 17, str.38, J.K./
- 1952 Dekrétom Komunistickej strany Slovenska bola do Prešovskej oblasti zavedená ukrajinská národnostná politika; vznik Kultúrneho zväzu ukrajinských pracujúcich
- jún 1952 Komunistická strana Slovenska v Bratislave nariadila, aby sa ukrajinský jazyk používal vo všetkých školách prešovského regiónu, Rusíni si začali písať slovenskú národnosť a počet Rusínov prudko klesal /Lit. 11, str. 169, J.K./
- 1953 Ukrajinský jazyk z nariadenia Komunistickej strany Slovenska v Bratislave sa stal vyučovacím jazykom vo všetkých predmetoch. Zmena prišla náhle, bez akejkoľvek prípravy v pedagogickej alebo spoločenskej sfére. Všetky

povojnové občianske organizácie vrátane Ukrajinskej národnej rady a jej časopisu „Пряшевщина“ v ruskom jazyku, školského referátu, Zväzu Karpatskej mládeže a vydavateľstva „Славкнига“, zlikvidovali. Zostali iba Ukrajinské národné divadlo a rozhlasová stanica, ale divadelné predstavenia a rozhlasové vysielania museli byť už iba v ukrajinskom jazyku. Antiukrajinských rusofilov nazvali nebezpečným epitetom „ukrajinský buržoázny nacionalista“ /Lit. 11, str. 169, J.K./

- 1955 Pri Ukrajinskom národnom divadle v Prešove bo založený Poddukliansky ukrajinsky národný súbor – PULS /Lit. 28, str. 1, J.K. /
- 1956 Vznik Ukrajinskej spoločensko-kultúrnej organizácie (USKT) v Poľsku - išlo o jedinú legálnu inštitúciu kde mohli lemkovskí Rusíni oficiálne rozvíjať svoje dedičstvo
- 1956 V Krásnom Brode bolo založené Múzeum ukrajinskej kultúry /Lit. 11, str. 170, J.K./
- 1968 V júni bola obnovená gréckokatolícka cirkev v Československu; pokusy o obnovenie ďalších rusínskych inštitúcií zlyhali následkom Sovietmi vedenej invázie 21. augusta
- 1974 Vojvodinský región získal Širokú autonómiu v rámci Juhoslávie; Rusíni sa stali jednou z piatich oficiálnych národností oblasti
- 1978 V USA vzniklo Karpatskorusínske výskumné centrum
- 1983 V Czamej (Poľsko) sa konal prvý lemkovskorusínsky kultúrny festival Vatra; v Minesote (USA) bola založená Rusínska asociácia
- apríl 1989 V Poľsku vzniklo pre potreby lemkovských Rusínov združenie Stowarzyszenia Lemków
- september 1989 V sovietskom Zakarpatskú bol obnovený štatút gréckokatolíckej cirkvi
- 17.11.1989 Koniec komunistickej vlády v Československu; o týždeň neskôr Rusíni prešovskej oblasti zakladajú Iniciatívnu skupinu za prestavbu
- 1990 V Prešove bol vydaný rukopis M. Lučkaja, jeho najvýznamnejšie dielo, „Historia Carpato-Ruthenorum“ /Lit. 33, str. 63, J.K./
- február 1990 Na Podkarpatskej Rusi (Zakarpatsko) vznikla Spoločnosť karpatských Rusínov
- 25.3.1990 Na Slovensku vznikla Rusínska obroda, predstavitelia rusínskeho smeru obrodzenia menšiny sa stretli v Medzilaborciach a založili vlastnú organizáciu pod názvom Rusínska obroda. Jej hlavným cieľom bolo dosiahnuť uznanie rusínskej národnosti bez väzby na ukrajinský národ. /Lit. 30, str. 68, J.K./
- október 1990 V Čechách vznikla Spoločnosť priateľov Podkarpatskej Rusi
- november 1990 V Medzilaborciach sa uskutočnil I. Snem Rusínov, ktorý priniesol politické upevnenie rusínskeho obrodeneckého hnutia na Slovensku /Lit. 30, str. 68, J.K./
- december 1990 V Juhoslávii bola pre potreby Rusínov založená spoločnosť Ruská matka
- 1991 Bolo sčítanie obyvateľstva, 32 400 obyvateľov si uviedlo rusínsku, ukrajinskú alebo ruskú národnosť, 59 000 obyvateľov uviedlo

materinský jazyk rusínsky alebo ukrajinský /Lit. 11, str. 7, J.K./

K ukrajinskej národnosti sa prihlásilo 13 847 občanov a k národnosti rusínskej 16 937 občanov. K materinskému jazyku ukrajinskému sa prihlásilo 9480, k rusínskemu materinskému jazyku 49 097 občanov. Počet obcí, kde Rusíni tvoria najmenej 20%, bolo 68 a v prípade Ukrajincov 18. (JL, www.statistics.sk)

22. - 23.3.1991 V Medzilaborciach sa koná I. svetový kongres Rusínov
22. – 23. marca 1991 V Medzilaborciach sa uskutočnil I. svetový kongres Rusínov, ktorý zdôraznil, že otázka Rusínov je stredoeurópskym problémom, o ktorý sa zaujímajú aj predstavitelia rusínskej emigrácie v zámorí. Hlavnou požiadavkou bola úplná deukrajinizácia menšiny a opatrenia zabezpečujúce samostatný vývoj rusínskej menšiny. /Lit. 30, str. 68, J.K./
- 1.12.1991 Potvrdenie nezávislosti Ukrajiny; viac než 78% obyvateľov Zakarpatská hlasuje v prospech autonómie ich regiónu
- máj 1992 V Maďarsku vzniká Organizácia Rusínov
- 6.-7.11.1992 V Bardejovských Kúpeľoch sa koná I. vedecký seminár - K otázkam kodifikácie rusínskeho jazyka /Lit. 30, str. 69, J.L./
- január 1993 V Prešove je založený Ústav rusínskeho jazyka a kultúry
- 22.-23.5.1993 V Krynici (Poľsko) sa koná II. svetový kongres Rusínov
- máj 1993 V Užhorode bola zostavená dočasná vláda autonómnej republiky Podkarpatská Rus
- december 1993 Vo Svidníku bol založený Regionálny klub Rusínskej obrody, v ten istý deň za veľkej účasti Rusínov bol v kultúrnom dome zorganizovaný I. ročník „Viflejemského večera“ Bol to oficiálny začiatok rusínskeho národného obrodovania vo svidníckom okrese /Lit.24, str. 19, J.K./
- 27.1.1995 V Bratislave bol pred zástupcami vlády, štátu a akademickými funkcionármi uzákonený rusínsky spisovný jazyk pre Slovensko /Lit. 30, str. 69, J.L./
- 1995 V Ruskom Keresture /Juhoslávia/ sa koná III. Svetový kongres Rusínov
- 1997 Koná sa IV. Svetový kongres Rusínov v Budapešti
- apríl 1997 Slovensko-česká komisia historikov a katedra dejín a archívnickva Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity usporiadali v Prešove vedeckú konferenciu, ktorá podnietila intenzívnejší výskum problematiky začlenenia Podkarpatskej Rusi do Československa a dejín jej medzivojnového obdobia /Lit. 13, str. 104, J.K./
- september 1997 Na niekoľkých základných školách v SR sa začína vyučovanie rusínskeho jazyka
- 27.11.1997 V Bratislave je zaregistrované Združenie inteligencie Rusínov Slovenska
- 1999 Koná sa V. Svetový kongres Rusínov v Užhorode /Ukrajina/
- 25-26. máj 2001 Na Slovensku prebiehalo sčítanie obyvateľstva. K rusínskej národnosti sa prihlásilo 24 201 obyvateľov a k rusínskemu materinskému jazyku 54 907. Zároveň stúpol počet obcí zo 68 na 91, kde počet príslušníkov rusínskej

menšiny dosiahol minimálne 20%. Naopak, počet „ukrajinských“ obcí poklesol z 18 na 6. Národnosť rusínsku a materinský jazyk ukrajinský uviedlo 83, národnosť ukrajinskú a materinský jazyk rusínsky uviedlo 2 996, národnosť slovenskú a materinský jazyk rusínsky uviedlo 28 885, národnosť slovenskú a materinský jazyk ukrajinský 1 342 občanov (JL, www.statistics.sk)

- 2001 Konal sa VI. Svetový kongres Rusínov v Prahe
- 2003 Konal sa VII. Svetový kongres Rusínov v Prešove
- 23.3. 2004 Združenie inteligencie Rusínov Slovenska uviedlo do prevádzky portál www.rusyn.sk (JL)
- 2005 Konal sa VIII. Svetový kongres v Krynici / Poľsko /

Použitá literatúra:

1. Kol. autorov: Dejiny sveta, zväzok 2, Štátne nakladateľstvo politickej literatúry, Praha, 1959, uložené v archíve Krajského pamiatkového úradu v Prešove, Hlavná 115
2. Kol. autorov: Dejiny sveta, zväzok 3, Štátne nakladateľstvo politickej literatúry, Praha, 1960, uložené v archíve Krajského pamiatkového úradu v Prešove, Hlavná 115
3. Kol. autorov: Dejiny sveta, zväzok 4, Štátne nakladateľstvo politickej literatúry, Praha, 1961, uložené v archíve Krajského pamiatkového úradu v Prešove, Hlavná 115
4. Gutek F: Obec Richvald, vydal Obecný úrad Richvald, 2005, uložené v Obecnom úrade Richvald
5. Kol. autorov: Dejiny sveta, zväzok 5, Štátne nakladateľstvo politickej literatúry, Praha, 1963, uložené v archíve Krajského pamiatkového úradu v Prešove, Hlavná 115
6. Macoúrek J: Dejiny východných Slovanů, časť I, Melantrich, Praha, 1947, uložené v archíve KPÚ Prešov, Hlavná 115
7. Hečková J. a kol.: Dejepis, vydal Enigma, Nitra, 2002
8. Macoúrek J.: Dejiny východných Slovanů, diel II, Melantrich, Praha, 1947
9. Macoúrek J.: Dejiny východných Slovanů, diel III, Melantrich, Praha, 1947
10. Kol. autorov: Dejiny sveta, sväzok 6, Státni nakladatelství politické literatúry, Praha, 1964, uložené v archíve Krajského pamiatkového úradu v Prešove, Hlavná 115
11. Magocsi P.R.: Rusíni na Slovensku, Rusínska obroda, Prešov, 1994, uložené v súkromnej knižnici J.K., Svidník.
12. Kol. autorov: Lexikón slovenských dejín, Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava, 1997, uložené v súkromnej knižnici J.K., Svidník
13. Švorc P.: Slováci, Rusíni a Ukrajinci a vyvrcholenie ich štátotvorného úsilia v rokoch 1918 – 1919, publikovane v Príspevky k dejinám východného Slovenska /zborník/, vydala Katedra dejín FHPV PU v Prešove, 1998, uložené v súkromnej knižnici J.K. Svidník

14. Harbuľová Ľ.: Ruská porevolučná emigrácia a východné Slovensko, publikované v Príspevky k dejinám východného Slovenska /zborník/, vydala Katedra dejín FHPV PU v Prešove, 1998, uložené v súkromnej knižnici J.K. Svidník
15. Uličný, F.: [Dejiny osídlenia Zemplína, Michalovce 2001,](#)
16. Lukáč. G. - Adam J.: Zborov, dejiny obce a makovického panstva, Zborov, 2005, uložené v knižnici Krajského pamiatkového úradu Prešov
17. Mindáš E.: Pravoslávna cirkev na Slovensku v 19. a 20. storočí, recenzia, in: Odkaz sv. Cyrila a Metoda, 12/05, mesačník Pravoslávnej cirkvi na Slovensku, Prešov
18. Ottův vedecký slovník, vydaný v Prahe, 1896
19. Ľudkevič S: „Народні пісні з галицької Лемківщини“ publikované v „Етнографічним збірнику Наукового товариства Шевченка“ vo Ľvove, 1906
20. Kaliňák J.: Jarné rusínske piesne, vydala Rusínska obroda, Prešov, 2002
21. Kolessa F.: „Народні пісні з галицької Лемківщини“ publikované v „Етнографічним збірнику Наукового товариства Шевченка“ vo Ľvove, 1929
22. Hošovskij V.: U pramenů lidové hudby Slovanů, vydala Československa akademie vied, Praha, 1976
23. Zilinský O. : Slovenská ľudová balada v internetnickom kontexte, vydala SAV Bratislava, 1978
24. Kaliňák J. - Kaliňák Ľ.: Віфлеємський вечур, Rusínska obroda, Prešov, 2002
25. HODŽA M.M.: DOBRUO SLOVO SLOVÁKOM, SÚCIM NA SLOVO, LEVOČA, 1947 (prevydané: Bratislava, r. 1970) , str. 32-34, 76, (Mestská knižnica Medzilaborce)
26. Švorc P.: Zakliata Krajina Podkarpatská Rus 1918 – 1946, Universum, Prešov, 1996
27. Baumgartner F., Gajdoš M.: „K otázkam etnickej identity Rusínov“, In: Lipinský J.: Sebareflexia postavenia a vývoja Rusínov na Slovensku, Robert Vico, Prešov, 2002
28. Zozulák A.: „Rusíny na Slovensku po roci 1989“ in: Národné noviny č. 1-5, zo dňa 31.1.2006
29. Uličný F.: „Opôvode Rusínov a ich spoločenskom vývine na Slovensku do 18. storočia“ in: Fedor Barna, Rusíni: Otázky dejín a kultúry, Rusínska obroda, Prešov, 1994
30. Konečný S.: „Názory Rusínov na niektoré politické otázky súčasnosti“, In: Lipinský J.: Sebareflexia postavenia a vývoja Rusínov na Slovensku, Robert Vico, Prešov, 2002
31. Popovič M.: „Slovo o potrebe pravdivej histórie Rusínov“, in: Fedor Barna, Rusíni: Otázky dejín a kultúry, Rusínska obroda, Prešov, 1994
32. Sisak M.: „Поняття Русь в Карпатах“, In: Fedor Barna, Rusíni: Otázky dejín a kultúry,

Rusínska obroda, Prešov, 1994

33. Haraksim L.: „Obrodenie Rusínov“, In: Fedor Barna, Rusíni: Otázky dejín a kultúry, Rusínska obroda, Prešov, 1994
34. Žeňuch P.: „Rusínska pieseň karpatskej oblasti v rukopisných zborníkoch“, In: Fedor Barna, Rusíni: Otázky dejín a kultúry, Rusínska obroda, Prešov, 1994
35. Gajdoš M.: „Pripojenie Zakarpatskej Ukrajiny k ZSSR a Ukrajinska národná rada Prjaševščiny“, In: Fedor Barna, Rusíni: Otázky dejín a kultúry, Rusínska obroda, Prešov, 1994
36. Konečný S.: „K niektorým otázkam pravoslavizácie na Slovensku v roku 1950“, In: Fedor Barna, Rusíni: Otázky dejín a kultúry, Rusínska obroda, Prešov, 1994